הלכות תלמוד תורה פרק ז - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור: הלכות תלמוד תורה פרק ז' (רמב"ם)

כללי'דיגע הקדמה צום פרק

דער רמב"ם'ס פרק ז' איז דער לעצטער פרק פון הלכות תלמוד תורה, און ער באהאנדלט דעם נושא פון כבוד תלמידי חכמים — ספעציפיש, וויאזוי מען קנס'ט איינעם וואס איז מבזה תלמידי חכמים אדער מבזה דברי חכמים, דורך דעם אינסטיטוט פון נידוי.

פשט: דער פרק שטעלט אויף דעם מעכאניזם פון נידוי אלס דער הויפט-טול צו פראטעקטן כבוד חכמים, און לערנט אויס די דינים פון נידוי, חרם, התרה, און דעם באלאנס צווישן ענפארסמענט און כבוד התורה.

חידושים און הסברים:

1. **נידוי אלס קהילה'דיגער עונש, נישט א גוף'דיגער עונש:** נידוי איז פונדאמענטאל אנדערש פון אנדערע עונשים (מיתות בית דין, מלקות, מכת מרדות). אנדערע עונשים זענען פעינפול פאר'ן גוף — מ'כאפט א פאטש, ס'טוט וויי. אבער בזיון פון א חכם איז נישט אן עבירה אזוי ווי מחלל שבת — עס איז אן עבירה **קעגן דער קהילה**, ער האט אראפגעבערענגט די סמכות פון דעם רב. נידוי ברענגט צוריק די סמכות פון דעם רב דורך ארויסרוקן דעם טראבל-מעיקער פון דער קהילה, און דער רב בלייבט מיט זיין הויכן סטאנד.

2. **פארוואס שטייט נידוי אין הלכות תלמוד תורה און נישט אין ספר שופטים?** לכאורה באלאנגט הלכות עונשין אין ספר שופטים (הלכות ממרים, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם). דער תירוץ: אין הלכות ממרים / סנהדרין רעדט מען פון ממש'ע דינים פון עונשים — זקן ממרא, מענטשן וואס גייען קעגן דער אויטאריטעט פון סנהדרין. אבער דא אין הלכות תלמוד תורה רעדט מען מער ספעציפיש פון **כבוד תלמידי חכמים** — אז מ'שטייט אויף פאר איים, מ'איז איים מהדר, מ'טאר נישט חולק זיין על שמועת רבו, מורא רב — און נידוי איז א **טול צו פראטעקטן דעם כבוד פון תלמידי חכמים**, נישט סתם א עונש. דער חזון איש ניצט דעם רמב"ם'ס הלכה פון ווער איז א תלמיד חכם שנאות על כבודו צו לערנען אויס וואס איז א גוטער מענטש.

3. **נידוי אלס פראקטישע מאכט:** אפילו ווען בתי דין האבן נישט געהאט פולע מאכט פון עונשים (מיתה, מלקות), האט נידוי אלעמאל פונקציאנירט אלס א פראקטישע כח — ביז ממש לעצטנס האט מען געקענט טון א נידוי. אפילו א "צעטל" (פאשקוויל) קעגן איינעם איז א בחינה פון נידוי — עס איז אן ענין פון שעימינג, ארויסדרוקן א מענטש פון דער קהילה.

4. **[דיגרעסיע: באקאנטע ביישפילן פון נידוי אין דער געשיכטע]:** די מערסטע מפורש'ע פאלן פון נידוי אין דער גמרא זענען דווקא ביי חכמים — רבי אליעזר וואס מ'האט איים גערופן "שמותי" (מנודה); רבי יהושע בן פרחיה'ס תלמיד ישו וואס מ'האט אין חרם געלייגט (און דערפון זאגט מען "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת"); ברוך שפינוזה וואס מ'האט "excommunicated". פאר א פשוט'ן מענטש איז נידוי נישט אזא גרויסע עונש — זיין עקזיסטענץ ווענדט זיך נישט אין דער קהילה. אבער א חכם — נעמט מען אוועק זיין גאנצע עקזיסטענץ. (דאגעגן: מ'הערט נאר פון באקאנטע מענטשן, אבער מסתמא האט מען מנדה געווען אסאך פשוטע בעלי בתים אויך — ווי דער קצב אין מסכת פסחים וואס האט זיך אויסגעדריקט נישט שיין אויף א חכם.)

הלכה א — תלמיד חכם שסרח

דברי הרמב"ם: תלמיד חכם שסרח — אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם... אלא אם כן עשה כירבעם בן נבט וחבריו. אבל כשחטא שאר חטאים — מלקין אותו בצנעא.

פשט: א תלמיד חכם וואס האט געזינדיגט — מ'מאכט איים נישט נידוי בפרהסיא, סיידן ער האט געטון אזעלכע הארבע זאכן ווי ירבעם בן נבט און זיינע חברים (מחטיא את הרבים). אבער ווען ער האט געטון אנדערע (שוואכערע) עבירות, געבט מען איים מלקות בצנעא.

חידושים און הסברים:

1. **"סרח" — וואס מיינט עס?** "סרח" מיינט לכאורה אז ער האט געטון איינע פון די 24 זאכן וואס מ'איז חייב נידוי, אדער אפשר אפילו ברייטער — ער האט זיך צעלאזט, ער האט זיך "קאליע געמאכט." עס זעט אויס אז מ'רעדט אפילו ווען ער האט געטון אן עבירה וואס איז נישט נאר פון די 24 זאכן, נאר אפילו ברייטערע עבירות. דאס ווארט "סרח" איז א צנעא'דיגע לשון — ווי א קינד וואס האט זיך געמאכט א "סרחון" — עס איז א צנעא'דיגע זאך וואס "נאר די מאמע כאפט." ער האט זיך פארקאלע געמאכט, מ'האט איים געכאפט, אבער עס איז נישט קיין גרויסע פרסום.

2. **דער דילעמע פון נידוי ביי א תלמיד חכם:** נידוי איז א טול וואס מ'האט באשאפן צו פראטעקטן כבוד תלמידי חכמים. וואס טוט זיך ווען מ'דארף ניצן דעם זעלבן טול **קעגן** א תלמיד חכם? דאס איז דער יסוד פון דער הלכה — ווי באלאנסירט מען צווישן דעם צורך צו ענטפערן אויף זיין עבירה, און דעם כבוד התורה וואס ווערט באשעדיגט ווען א תלמיד חכם ווערט מנודה בפרהסיא?

3. **"לא תהדר פני גדול" vs. כבוד התורה:** בכלל זאגט מען "לא תהדר פני גדול" — מ'זאל נישט מהדר זיין א חשוב'ן מענטש ווען ס'קומט צו דין. אבער דא זעט מען אז ס'איז **יא** דא א געוויסע פראטעקציע פאר א תלמיד חכם אין בית דין — נישט ווייל ער פערזענליך פארדינט עס, נאר ווייל ווען דער עולם הערט אז א תלמיד חכם איז בנידוי, איז דאס אליין א **בזיון פון דער תורה**.

4. **"כירבעם בן נבט וחבריו" — דער שוועל פאר פרהסיא-נידוי:** נאר ווען ער האט געטון אזעלכע חמורות ווי ירבעם — מחטיא את הרבים — דעמאלט יא מנדה מען איים בפרהסיא. "ירבעם בן נבט" מיינט א "ראשון מפורסם מאוד שחטא ברבים" — אין היינטיגע צייטן וואלט מען געזאגט "שבתאי צבי." עס דארף צוויי תנאים: (א) א **העכטיגע רב** — א פובליקע מרידה, נישט סתם אז מענטשן ווייסן דערפון, נאר אז ער הייבט אויף די הענט און זאגט "איך מעג"; (ב) אן **ערנסטע זאך** — עפעס ווי עבודה זרה, כפירה, א חמור'דיגע זאך. דער פראקטישער טעסט: אויב מ'האט איים געכאפט ביי א גראבע עבירה — שעמט ער זיך דערמיט און באהאלט זיך? דאס איז "סרח" — מ'גיט בצנעא. אדער הייבט ער אויף די הענט און זאגט "איך מעג"? דאס איז "יד רמה" — דעמאלט קומט נידוי בפרהסיא, ווייל ער האט שוין אליין געמאכט די חילול השם, און דער נידוי איז פארקערט א קידוש השם.

5. **"מלקין אותו בצנעא" — וואס פאר א מלקות?** דא איז א וויכטיגע חקירה:

- **ערשטע צד:** עס מיינט ממש מלקות דאורייתא מיט עדים והתראה, נאר מ'טוט עס בצנעא אנשטאט בפרהסיא (ווייל נארמאלע מלקות איז "ונקלה אחיך לעיניך" — א חלק פון דער בזיון). פאר א תלמיד חכם מאכט מען עס בצנעא כדי נישט צו פארשעמען די תורה.

- **צווייטע צד (וואס ווערט מער פאווערט):** עס איז א **נייע יצירה** — נארמאלערהייט וואלט מען איים געגעבן נידוי (וואס איז דער רגיל'ער עונש

פאר די 24 זאכן), אבער ווייל נידוי פאר א תלמיד חכם איז א בזיון התורה, האט מען באשאפן אן אלטערנאטיוו: **שטילע מלקות** — בית דין רופט אים אריין אין א צימער און מ'געבט אים מלקות, נישט מיט די פולע דיני מלקות (39 מיט דעם סיסטעם), נאר א מין מכת מרדות בצנעא. דער מענטש פילט עס, אבער ס'איז "אונטער זיין בעקיטשע" — קיין פרהסיא-בזיון.

- **דריטע צד:** אפילו ווען ס'איז מלקות דאורייתא, מאכט מען עס בצנעא ביי א תלמיד חכם. דער דעת פון נר"י השלם שטיצט דעם צד אז אפילו מלקות דאורייתא קען מען ביי א תלמיד חכם מאכן בצנעא — א ברייטע פלעקסיביליטי ("מרחב תמרון") וואס בית דין האט אין הלכות עונשים.

6. **דער עיקר חילוק צווישן "סרח" און "ירום ידו" איז בפרהסיא vs. נישט בפרהסיא, נישט דאורייתא vs. דרבנן:** דער חילוק אין דעם רמב"ם איז נישט צווישן חומרת העבירה, נאר צווישן דעם אופן — צי עס איז געווען בפרהסיא אדער בצנעא.

7. **ראיה פון דער גמרא וועגן מזלזל אין יום טוב שני:** אפילו ווען א תלמיד חכם האט געזאגט פאר א נכרי אז יום טוב שני איז נישט קיין זאך — וואס איז מער ווי נאר פריוואט מזלזל זיין — מאכט מען נישט קיין נידוי בפרהסיא פאר א תלמיד חכם. דאס ווייזט אז עס איז דא א געוויסע פראטעקציע פאר א תלמיד חכם, וואס איז א חלק פון דעם דין פון כבוד התורה אליינס.

[דיגרעסיע: ביישפיל פון יום טוב שני]: א תלמיד חכם וואס איז מזלזל אין יום טוב שני — דאס איז גראדע א זאך וואס נאר א תלמיד חכם קען טון (ווייל ער ווייסט אז יום טוב שני איז "פעיק"/דרבנן), אבער מ'קען נישט מפרסם זיין דאס בפרהסיא.

הלכה: "וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה" — הכבד ושב בביתך

דברי הרמב"ם: דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק (הושע ד:ה): "וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה" — אפילו א נביא וואס איז נכשל, "גוערים בו כיסוי כלילה" — מ'דעקט עס צו ווי נאכט, מ'האלט עס שטיל. "ואומרים לו: הכבד ושב בביתך."

פשט: מ'זאגט דעם תלמיד חכם: זיי אזוי גוט, זיץ אין דערהיים. האלט אן דיין כבוד. אויב דו וועסט קומען אין פאבליק, וועט נישטא זיין קיין ברירה, וועט מען דיך מוזן מנדה זיין. מיר ווילן דיך נישט פארשעמען — בלייב אין דערהיים.

חידושים:

1. **"הכבד ושב בביתך" — א האלבע נידוי:** דאס איז א מין "האלבע נידוי" — מ'מאכט נישט א נידוי בפרהסיא, נאר מ'זאגט אים ער זאל זיך אליינס מנדה זיין. מ'דערגרייכט דעם ציל פון נידוי — אז ער זאל נישט קענען משפיע זיין לרעה — אבער אן דער השפלה פון א פובליקע נידוי.

2. **דער מקור פון "הכבד ושב בביתך":** דער לשון איז א פסוק אין ספר מלכים (מלכים ב יד:י) — אמציה מלך יהודה האט געוואלט גיין אין מלחמה מיט מלך ישראל, און יענער האט אים געזאגט "הכבד ושב בביתך" — בלייב אין דערהיים. דער רמב"ם ברענגט נישט דעם פסוק פון מלכים, נאר דעם פסוק פון הושע.

3. **"הכבד" — האלט אן דיין כבוד:** דער ביאור פון "הכבד" איז: זיי דיך מכבד אליינס, בלייב אין דערהיים, קום נישט אין בית המדרש. דאס איז נישט א פארמעלער נידוי, נאר א פראקטישע אנווייזונג וואס דערגרייכט דעם זעלבן ציל.

4. **נישט "מורידין מגדולתו":** דער רמב"ם נוצט נישט דעם לשון "יורד בדבר" אדער "מורידין אותו מגדולתו" (ווי מ'האט געטון ביי רבן גמליאל). מ'איז נישט מעביר אים פון זיין פאזיציע — מ'זאגט אים נאר ער זאל בלייבן אין דערהיים.

הלכה: "אסור לבית דין לקפוץ בנדויו במהרה"

דברי הרמב"ם: "וכן כל תלמיד חכם שנתחייב נידוי — אסור לבית דין לקפוץ בנדויו במהרה, אלא בורחין מדבר זה ומשמטין ממנו."

פשט: אפילו ווען א תלמיד חכם איז חייב נידוי, טאר בית דין נישט שנעל שפרינגען צום נידוי. מ'דארף זיך פרובירן ארויסדרייען, זוכן אנדערע וועגן אים צו מאכן תשובה טון.

חידושים:

1. **חילוק צווישן זקן ממרא און סתם תלמיד חכם:** ביי א זקן ממרא טוט מען גארנישט (מ'מאכט נישט קיין נידוי כלל). ביי א נארמאלער תלמיד חכם, אויב ס'איז ממש נישטא קיין ברירה, מעג מען יא מנדה זיין — אבער בית דין דארף זיין זייער העזיטענט און פרובירן אלע אנדערע וועגן.

2. **"תלמיד חכם" — אפילו א צורבא מרבנן:** דאס גילט אפילו פאר א "תלמיד חכם" אין דעם זין פון א "ישיבה מאן" — א צורבא מרבנן — נישט נאר א גרויסער חכם מיט תלמידים. אפילו פאר אים דרייט מען זיך ארויס.

3. **דער גמרא'ס מקור — רב פפא:** רב פפא האט זיך משבח געווען: "תיתי לי דלא שמתי צורבא מרבנן" — ער איז קיינמאל נישט געקומען צו דער "אסיפה" וואו מ'גייט מנדה זיין א תלמיד חכם. **אבער** — "אפילו נימנו על הלל הכותו משום מלקות" — אויב מ'דארף געבן מלקות (אפילו מכות מרדות) פאר א תלמיד חכם, איז ער יא געווען א חלק דערפון — ווייל מלקות גיט מען בצנעא. נאר שמתא/נידוי, וואס איז א פובליקע בזיון, האט ער אוואידעד.

4. **ביאור "חסידי החכמים":** דער רמב"ם'ס לשון "חסידי החכמים" מיינט מדות חסידות פון א חכם — א חכם וואס פירט זיך מיט חסידות. דער צוגאב "חכמים" קען אויך מיינען אז מ'דארף חכמה צו וויסן ווען מ'זאל זיך ארויסדרייען, ווייל "חסידים שוטים" קענען מאכן חורבן.

5. **פראקטישע אופנים פון "ארויסדרייען":** מ'זאגט נישט "ניין, מ'מאכט נישט קיין שמתא" — דאס אליין וואלט געווען אן עוולה. נאר מ'זאגט דעם קובל ער זאל צוריקקומען אין צוויי חדשים, מ'שיבט עס אפ, מ'זוכט אנדערע וועגן.

6. **[דיגרעסיע: די מעשה מיט'ן בני יששכר און דעם ראפשיצער רב:]** מ'האט געוואלט מאכן א חרם אויף פשיסחא, דער ראפשיצער רב האט גערופן אן אסיפה, און מ'האט גערופן דעם בני יששכר. דער בני יששכר האט זיך ארויסגעדרייט מיט א דרשה: ביי עקידת יצחק, אויף צו שעכטן יצחק האט דער אייבערשטער אליינס גערעדט, אבער אויף צו נישט שעכטן האט ער געשיקט א מלאך. מען זעט פון דא אז אויף צו "שעכטן" א איד (מנדה זיין) דארף דער אייבערשטער אליינס זאגן — אפילו דער רב וואס האט גערופן די אסיפה איז נאר א "מלאך." א מושלם'ע אילוסטראציע פון "בורחין מדבר זה ומשמטין ממנו."

הלכה: דער באלאנס צווישן כבוד התורה און פראטעקציע פון תלמידי חכמים

חידושים:

1. **נישט פראטעקטן זיך איינס דעם צווייטן:** דער ציל איז נישט אז חכמים זאלן פראטעקטן זיך איינס דעם צווייטן — דאס וואלט געווען א פארדרייטע מאטיוואציע. דער אמת'דיגער ציל איז אז כבוד התורה זאל זיין שטארק ביי דער עולם.

2. **ווען כבוד התורה פאדערט דוקא נידוי:** אסאך מאל קוקן מענטשן עס אן אז מ'פראטעקט "די אייגענע" — למשל ווען א תלמיד חכם האט באשווינדלט אדער באגנב'עט א מענטש. אין אזא פאל, אויב דער דעת הקהל זעט עס אן אז פראטעקציע, קען עס זיין אז דוקא א נידוי/השמטה איז דער וועג צו כבוד התורה — ווייל דאס ווייזט אז תורה מענטשן נעמען עבירות ערנסט.

3. **דער דעת הקהל אלס פאקטאר:** ווען דער דעת הקהל איז אנדערש — ווען מענטשן זעען עס אן אז פראטעקציע פון "אייגענע" — קען מען עס אנדערש אנקוקן, און אפשר דעמאלטס איז דוקא דער נידוי דער ריכטיגער וועג פאר כבוד התורה. מ'דארף פארשטיין די סיטואציע.

4. **א פראקטישע סברא — עפעקטיוונעסס פון נידוי:** ביי א תלמיד חכם וואס האט חסידים און תלמידים, קען נידוי פארלירן זיין עפעקטיוונעסס — ווייל זיינע אנהענגער וועלן אים נישט אפזאגן. מ'קען נאר נוצן נידוי ווי לאנג דער עולם אקצעפטירט עס. (דאס איז אבער "לאו דווקא" — נישט דער הויפט טעם.)

תשובת הרמב"ם בענין חזן שיש עליו רינון

דברי הרמב"ם (תשובה): מ'האט געפרעגט דעם רמב"ם וועגן א חזן וואס ס'איז געווען א שמועה (רינון) אז ער טוט עפעס וואס מ'טאר נישט, צי מ'זאל אים מעביר זיין פון זיין אמט.

פשט: דער רמב"ם זאגט זייער שארף אז מ'איז נישט מעביר קיינעם פון זיין אמט וועגן א שמועה אליין — אפשר איז דא עדות, אפשר נישט.

חידושים:

1. דער רמב"ם ברענגט אלס ראיה די גמרות וועגן "תלמיד חכם שסרח" — אז אפילו ווען ער האט **יא** געזינדיגט, דארף מען חולק זיין על כבודו. דער יסוד: אן אמת'דיגער תלמיד חכם האט אמת'דיגע תורה, ער קען לערנען, ער האט ווערט — און אפילו דער יצר הרע האט אים געברענגט צו זינדיגן, פאדערט דער כבוד התורה אז מ'זאל אים באהאנדלען בדרך כבוד.

2. **אויסנאם:** אויב ער נוצט זיין פאזיציע כדי צו באשווינדלען אדער מזיק זיין א צווייטן — דאן פארקערט, מ'דארף יא אקטיוו אריינטרעטן. ער ברענגט א מעשה פון מועד קטן וואו מ'האט דוקא יא מנדה געווען ווייל דער מענטש האט אויסגענוצט זיין שטעלונג אדער זיך פארשטעלט.

הלכה: כיצד היא הנידוי — וויאזוי מאכט מען א נידוי

דברי הרמב"ם: מ'מכריז און מ'זאגט "פלוני בשמתא". ווען מ'איז אים מנדה שלא בפניו — זאגט מען "אמרנו פלוני זה בשמתא". ווען מ'איז אים מנדה בפניו — זאגט מען עס דירעקט צו אים.

פשט: "שמתא" איז דער ארמישער/גמרא'דיגער לשון פאר נידוי. נידוי, חרם, און שמתא זענען דריי ווערטער וואס באצייכענען דעם זעלבן מושג.

חידושים:

1. **בפניו vs. שלא בפניו:** דער רמב"ם ברענגט ביידע אופנים — מ'קען מנדה זיין שלא בפניו, אבער ווען ער איז דא, זאגט מען עס אין זיין פנים. דער רמב"ם זאגט נישט אז מ'**מוז** עס טון בפניו, נאר אז **אויב** מ'טוט עס בפניו, איז דאס דער נוסח. ס'איז אן ענין פון ערלעכקייט — נישט טון אונטער זיין רוקן, נאר האבן דעם מוט עס צו זאגן אין זיין פנים.

הלכה: חרם — דער לשון

דברי הרמב"ם: ביי חרם זאגט מען "פלוני מוחרם".

פשט: א פשוט'ער לשון — מ'זאגט "מוחרם" און ער ווערט מוחרם.

הלכה: לשון "ארור" — ארור בו אלה, בו שבועה, בו נדר

דברי הרמב"ם: "ארור בו אלה, בו שבועה, בו נדר" — דער לשון "ארור" כולל אין זיך אלה (קללה), שבועה, און נדר.

חידושים:

1. **ארור אלס לשון נידוי:** פון דעם זעט מען אז מ'קען אויך מנדה זיין מיט דעם לשון "ארור", נישט נאר מיט "שמתא" אדער "מוחרם".

2. **ראיה פון ברק און מרוז:** אילא האט געזאגט אז ברק האט מיט 400 שופרות משמת געווען מרוז (פון דעם פסוק "אורו מרוז"). דער לשון "ארור" אין פסוק ווערט אינטערפרעטירט אלס נידוי/שמתא. דאס באווייזט אז "ארור" קען מיינען ארור כפשוטו (אלה/קללה), אדער א לשון שבועה ("אם לא אעשה כן, ארור"), אדער נידוי.

הלכה: התרת נידוי וחרם

דברי הרמב"ם: וויאזוי איז מען מתיר א נידוי אדער חרם? מ'זאגט "שרוי לך ומחול לך". ווען מ'איז מתיר שלא בפניו, זאגט מען "פלוני שרוי לו ומחול לו".

חידושים:

1. **פשטות פון נידוי:** ס'איז זייער סימפל צו מאכן א נידוי און א חרם — ס'איז נאר א ווארט, מ'דארף נישט ברענגען קיין שופרות (כאטש מ'קען), מ'דארף נישט לעכט, נישט "פולסא דנורא", נישט קיין פתקא.

הלכה: מהו המנהג שנוהג המנודה — דינים פון א מנודה

דברי הרמב"ם: א מנודה: (1) אסור לספר ולכבס כאבל כל ימי נידויו; (2) אין מזמנין עליו; (3) אין מצטרפין אותו לעשרה לכל דבר שצריך עשרה; (4) אין יושבין עמו בד' אמות. אבער: שונה לאחרים ושונין לו — ער מעג לערנען מיט אנדערע און אנדערע מעגן לערנען מיט אים. ער מעג נשכר ושוכר — ער מעג פארדינען און דינגען ארבעטערס.

פשט: דער מנודה ווערט באהאנדלט ווי אן אבל אין געוויסע הינזיכטן, און ער ווערט ארויסגענומען פון דער ציבור'דיגער צוזאמענלעבונג — מ'ציילט אים נישט פאר א מנין, מ'זיצט נישט אין זיינע ד' אמות, מ'מאכט נישט זימון מיט אים.

חידושים:

1. **"אין מזמנין עליו" — דאפלטע משמעות:** ס'קען מיינען (א) מ'עסט נישט מיט אים ברויט צוזאמען, אדער (ב) מ'קען נישט מאכן ברכת המזון בזימון מיט אים. אפשר ביידע צוזאמען — אפילו ער עסט, מ'קאונט אים נישט. דער עיקר: ער איז נישט קיין חלק פון ציבור.

2. **לערנען בלייבט — דער יסוד פון "לערנען איז דאס לעבן":** פונקט ווי ביי עיר מקלט שיקט מען מיט דעם רב'ן מיט זיינע תלמידים (ווייל תורה איז דאס לעבן), אזוי אויך ביי נידוי — מ'קנס'ט אים, אבער מ'נעמט נישט צו זיין לעבן. לערנען איז דאס לעבן, דעריבער לאזט מען ווייטער לערנען מיט אים. אויב ער איז א מגיד שיעור, בלייבט ער א מגיד שיעור; אויב ער איז א תלמיד, בלייבט ער א תלמיד.

3. **פרנסה בלייבט אויך:** די זעלבע סברא — מ'נעמט נישט צו זיין בעיסיק פרנסה. ער מעג ווייטער פארדינען און דינגען ארבעטערס.

הלכה: מנודה שמת בנידויו

דברי הרמב"ם: אויב ער איז געשטארבן ווען ער איז נאך געווען מנודה, ווערט דער נידוי נישט אויטאמאטיש בטל. בית דין שולחין ומניחין אבן על ארונו — מ'לייגט א שטיין אויף זיין ארון. כלומר שאין רוגמין אותו — ס'איז א סימבאלישע סקילה. אין מספידין ואין מלווין — מ'איז אים נישט מספיד און נישט מלווה מיט תלמידי חכמים.

פשט: דער נידוי בלייבט באשטיין אפילו נאכן טויט — דער טויט אליין לייזט נישט אויס פון נידוי.

חידושים:

1. **נידוי vs. פיזישע עונשים נאכן טויט:** ביי אלע אנדערע עונשים (ווי מלקות) קען מען נישט ווייטער באשטראפן א מת. אבער נידוי איז נישט קיין עונש אויף דעם גוף — ס'איז א קאמיוניטי סטעיטמענט, א ענין פון כבוד. און

כבוד איז שייך אויך ביי א מת (מ'גיבט כבוד פאר א מת). דעריבער קען דער נידוי ווייטער באשטיין.

2. **אבן על ארונו — צוויי פירושים:** (א) לויט דעם רי"ף: "זכר לסקילה" — א סימבאלישע דערמאנונג פון סקילה. (ב) דער רמב"ם'ס לשון "כלומר שאין רוגמין אותו" — אפשר מיינט ער: דאס וואס מ'לייגט א שטיין (נישט ווארפט) איז א סימן אז מ'דארף אים קוקן ווי סקילה, אבער מ'טוט עס נישט ממש — ס'איז נאר כדי שיהא מובדל מן הציבור.

3. **טויט לייזט נישט אויס פון נידוי — חידוש:** מ'וואלט געקענט טראכטן אז ווען ער שטארבט, רעכנט מען כאילו ער איז געקומען בעטן. דער חידוש: ניין — ווילאנג ער האט נישט למעשה געבעטן, בלייבט ער בנידוי. ער האט זיך גע'עקשנ'ט ביז די לעצטע מינוט, און אפילו דער טויט לייזט אים נישט אויס.

4. **דאס העלפט פארשטיין דעם דין:** מ'וואלט געקענט טראכטן אז מיטן טויט ווערט ער אויטאמאטיש פטור (ווי ביי מלקות — וועם גייסטו שלאגן?). אבער ווייל נידוי איז נישט א פיזישער עונש נאר א סטעיטמענט פון דער קהילה, בלייבט עס באשטיין אויך נאכן טויט — ער האט זיך גע'עקשנ'ט ביז צום סוף.

הלכה: חרם — חמורות יותר

דברי הרמב"ם: א מוחרם — אים איז אסור שונה לאחרים ושונין לו (ער טאר נישט לערנען מיט אנדערע, און אנדערע טארן נישט לערנען מיט אים). אבער: ער לערנט אליין כדי שלא ישכח תלמודו. אויך: אינו נשכר ואינו שוכר — ער טאר נישט דינגען ארבעטערס און מ'דינגט אים נישט. אין נושאין ונותנין עמו — מ'טוט נישט ביזנעס מיט אים. אין מתעסקין עמו אלא מעט עסק כדי פרנסתו — נאר א ביסל פרנסה מעג מען אים געבן.

פשט: חרם איז חמור'ער ווי נידוי — מ'נעמט צו כמעט אלעס.

חידושים:

1. **חרם vs. נידוי — די חילוקים:** ביי נידוי מעג ער לערנען מיט אנדערע (שונה ושונין לו); ביי חרם — נישט. ביי נידוי מעג ער דינגען ארבעטערס; ביי חרם — נישט. ביי חרם מעג מען נאר טון מעט עסק כדי פרנסתו — מ'האלט אים ביים חיות, אבער נישט מער.

2. **כדי שלא ישכח תלמודו:** אפילו ביי חרם, וואו מ'נעמט צו כמעט אלעס, לאזט מען אים לערנען אליין — ווייל דער חרם וועט זיך אמאל ענדיגן, און אין צווישן זאל ער נישט ווערן אן עם הארץ. דאס ווייזט אז תלמוד תורה איז אזוי פונדאמענטאל אז אפילו דער שטרענגסטער קנס נעמט עס נישט אינגאנצן צו.

הלכה: דער פראצעס פון נידוי צו חרם

דברי הרמב"ם: מי שישב בנידוי שלשים יום ולא ביקש להתיר לו — מנדין אותו שנית. נאך צוויי מאל דרייסיג טעג אן ער בעט נישט — מחרימין אותו.

פשט: א נידוי איז א דרייסיג-טעג פעריאד. נאך דרייסיג טעג דארף מען מאכן א פרישע נידוי. אויב נאך צוויי מאל דרייסיג טעג האט ער נאכאלץ נישט געבעטן, נעמט מען עס צום נעקסטן לעוועל — פון נידוי גייט מען צו חרם.

חידושים:

1. **נידוי איז נישט אן עונש — ס'איז א טול:** דער פשט פון נידוי איז נישט א שטראף ווי מלקות (וואו "ונקלותי בעיניך" — מיט דעם קומסטו אפ). נידוי איז א מעכאניזם צו ברענגען דעם מענטש צו תשובה. ער האט עפעס ראנג געטון, מ'לייגט אים אין נידוי ביז ער וועט זיך קומען בעטן. ס'איז נישט אזוי ווי אן עונש וואס מ'קומט אפ — ס'איז א פראצעס וואס דויערט ביז ער ברעכט זיך.

הלכה: אין בנידוי להפרה קצבה — קיין מינימום צייט פאר נידוי

דברי הרמב"ם: ואין בנידוי להפרה קצבה... מנדין ומתירין ברגע אחד, כשיחזור המנודה למוטב. ואם ראו בית דין להניח זה בנידוי על כמה שנים — מניחין כפי רשעו.

פשט: ס'איז נישטא קיין מינימום צייט פאר נידוי. מ'מוז נישט וואַרטן דרייסיג טעג — מ'קען מנדה זיין און מתיר זיין אין דעם זעלבן רגע, ווען דער מנודה חזרט למוטב. אויב דער "פרעשור טעקטיק" אַרבעט נישט גלייך, קען מען האַלטן דעם מענטש אין נידוי (לכאורה חרם, ווייל נאָך דרייסיג טעג גייט מען אַרויף צו חרם) פאַר יאָרן לאַנג.

חידושים:

1. **נידוי איז א טול, נישט א שטראָף מיט א פיקסירטע צייט:** מ'זעט קלאָר אז נידוי איז א "פרעשור טעקטיק" — א מיטל צו ברענגען צו תשובה. ס'איז נישט ווי א געפענגעניש-שטראָף וואָס מ'מוז "אָפּזיצן." ווען דער צוועק ווערט דערגרייכט (דער מנודה טוט תשובה), פאַלט אַוועק דער נידוי גלייך.

2. **קיין שיעור נישט למעלה און נישט למטה:** מ'קען מאַכן פאַר א רגע, מ'קען מאַכן פאַר יאָרן. דאָס איז אפשר ביי אַן עלטערן מענטש וואָס מ'דאַרף וואַרטן ביז ער קומט צו תשובה.

הלכה: סדר פון נידוי צו חרם — מחרימין אותו

דברי הרמב"ם: וכן אם ראו בית דין להחרים — מנדים תחילה, ואם לא ישוב מן החטא מחרימין אותו מיד, ואין צריך לזה מנין עשרה. אלא מחרימין אותו על מי שאוכל ושותה עמו, או מי שעומד עמו בארבע אמות. כדי לייצרו וכדי לעשות סייג לתורה, כדי שילמדו ממנו עד שלא יוסיפו עוד לחטוא.

פשט: ווען בית דין וויל מחרים זיין, מנדה'ט מען ערשט, און אויב ער חזרט נישט, מחרים'ט מען אים גלייך. מ'דאַרף נישט צען מענטשן דערצו. דער חרם ווירקט אויף יעדן וואָס עסט און טרינקט מיט אים, אָדער שטייט מיט אים אין ד' אמות.

חידושים:

1. **חילוק צווישן "אין מזמנין עמו" און "מי שאוכל ושותה עמו":** פריער האָט דער רמב"ם געזאָגט "אין מזמנין עמו" (מ'מאַכט נישט מיט אים זימון), און דאָ שטייט "מי שאוכל ושותה עמו." "מזמנין" דאַרף מען נישט דווקא אין ד' אמות — פאַרקערט, אפילו ער זיצט נישט מיט די אַנדערע, זאָל ער זיך נישט מצטרף זיין צו זימון. אָבער "אוכל ושותה עמו" איז א ברייטערע קאַטעגאָריע פון פאַקטישן קאָנטאַקט.

2. **דער צוועק פון חרם — סייג לתורה:** נידוי/חרם איז געמאַכט געוואָרן פאַר זאַכן וואָס דאַרפן "עקסטרע פּראָטעקשן" — וואָלנעראַבלע זאַכן, למשל א זאַך וואָס איז נאָר א דרבנן, וואָס מענטשן וועלן נישט נעמען גענוג ערנסט. ווען איינער מזלזל און גאָרנישט געשעט, וועט יעדער מזלזל זיין. נידוי/חרם איז דער מיטל צו פאַרמיידן אַזאַ "פרצה."

הלכה: וויאזוי איז מען מתיר נידוי או חרם?

דברי הרמב"ם: בשלשה — דריי מענטשן זענען מתיר. אבער א יחיד מומחה קען מתיר זיין אליין.

פשט: מאכן א נידוי קען אפילו איין מענטש (אפילו א הדיוט, לכבוד פון דעם חכם). אבער מתיר זיין דארף מען דריי הדיוטות, אדער איין יחיד מומחה.

חידושים:

1. **אסימעטריע צווישן מאכן און מתיר זיין:** מאכן א נידוי איז גרינגער (איין מענטש), מתיר זיין איז שווערער (דריי, אדער איין מומחה). דאס ווייזט אז דער אינסטיטוט פון נידוי האט א "ביילט-איין" שוועריקייט ארויסצוקומען.

הלכה: תלמיד מתיר אפילו במקום הרב

דברי הרמב"ם: ויש לתלמיד להתיר הנידוי או החרם אפילו במקום הרב.

פשט: אויב א תלמיד ווייסט אז דער מנודה האט חרטה געהאט און וויל תיקון, מעג אפילו א תלמיד מתיר זיין אפילו אין דעם רבּ'ס מקום.

חידושים:

1. **צוויי מהלכים אין דעם:** (א) אפשר איז התרת נידוי נישט אזא גרויסע זאך — ס'איז א "טשיפע" זאך, מ'קען עס געבן גרינג. (ב) אדער, ס'איז דוקא ווייל ס'איז דא אן ענין פון ווי שנעלער אויסלייזן א מענטש פון נידוי — די מינוט וואס ס'קומט זיך אים מער נישט, זאל מען אים העלפן ארויס פון דער בלאטע. דאס צווייטע טעם איז מער א ענין פון חסד — מ'וויל נישט אז ער זאל ליידן מער ווי נויטיג.

הלכה: שלושה שנידו והלכו להם

דברי הרמב"ם: אויב דריי (א בית דין) האבן מנדה געווען און זענען אוועקגעגאנגען, און דער מנודה האט זיך חרטה געהאט — מושיבין לו אחרים ומתירין לו, דריי אנדערע מענטשן קענען אים מתיר זיין.

פשט: מ'דארף נישט דוקא די זעלבע מענטשן וואס האבן מנדה געווען.

חידושים:

1. **געוויינליך דארף מען איבערבעטן דעם וואס האט מנדה געווען:** בדרך כלל, ווען איינער האט מנדה געווען א חבר, דארף מען אים איבערבעטן אז ער זאל מסכים זיין. אבער ווען זיי זענען נישט דא, קענען אנדערע מתיר זיין — דאס ווייזט אז דער נידוי איז נישט א "פערזענליכע" זאך צווישן צוויי מענטשן, נאר א קהילה'דיגע מציאות וואס אנדערע קענען אויך אויפהייבן.

הלכה: מי שלא ידע מי נידהו

דברי הרמב"ם: איינער וואס ווייסט נישט ווער האט אים מנדה געווען — ילך אצל הנשיא ויתיר לו נידויו.

פשט: דער נשיא איז דער "דיפאלט" אדרעס פאר התרת נידוי ווען מ'ווייסט נישט ווער ס'האט מנדה געווען.

הלכה: נידוי על תנאי — אפילו על פי עצמו

דברי הרמב"ם: א מענטש וואס מאכט א נידוי על תנאי — "הריני בנידוי אם לא אעשה כך וכך" — אדער אפילו א מענטש מאכט זיך אליין בנידוי, צריך התרה.

פשט: אפילו ווען ער האט מקיים געווען דעם תנאי (ער האט טאקע געטון וואס ער האט געזאגט), דארף ער נאך אלץ התרה.

חידושים:

1. **קשיא:** פארוואס דאר

ף מען התרה אויב דער תנאי איז נישט מקויים געווארן? דאס איז משונה — לכאורה איז דער נידוי קיינמאל נישט חל געווארן!

2. **מקור פון יהודה:** די גמרא ברענגט ראיה פון יהודה וואס האט געזאגט "אם לא אביאנו אליך וחטאתי לך כל הימים" — "וחטאתי לך" ווערט אויסגעטייטשט אז ער זאל זיין בנידוי. אפילו ער האט צום סוף אהיימגעברענגט בנימין, איז ער געבליבן בנידוי (מ'זעט פון זיין מיתה אז ער איז געווען בנידוי).

3. **שולחן ערוך'ס מהלך:** דער שולחן ערוך פסק'נט אז עס רעדט זיך באופן ווען ס'איז דא א גרויסע טשענס אז ער וועט נישט קענען איינהאלטן דעם תנאי — דעמאלט איז דער נידוי חל פון בעצם פון מאכן דעם נידוי, אפילו ס'איז א זאך וואס ס'קען זיין אז ער וועט נישט קענען האלטן.

הלכה: תלמיד חכם שנידה עצמו — מתיר לעצמו

דברי הרמב"ם: תלמיד חכם שנדה עצמו, אפילו נדה עצמו על דעת פלוני, אפילו בדבר שחייב עליו נידוי — הרי זה מתיר לעצמו.

פשט: א תלמיד חכם וואס האט זיך אליין מנדה געווען קען זיך אליין מתיר זיין — אפילו ער האט עס געטון "על דעת פלוני" (אויף יענעמ'ס חשבון), אפילו ס'איז א זאך וואס ער איז באמת חייב נידוי דערפאר.

חידושים:

1. **שווער צו פארשטיין:** וואס מיינט "אפילו על דעת פלוני"? אפשר מיינט עס: אפילו ער האט געזאגט אז אויב יענער וועט חרטה האבן וועט ער אים מוחל זיין — אפילו דאן קען ער זיך אליין מתיר זיין.

הלכה י"א: מנודה בחלום

דברי הרמב"ם: מי שנודה בחלום, אפילו ידע מי נידהו, צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות להתיר לו נידויו. אויב ער טרעפט נישט — גייט ער ביז א פרסה זיי זוכן. טרעפט ער נישט — גענוג צען וואס קענען נאר משנה. טרעפט ער נישט — צען וואס קענען תורה. טרעפט ער נישט — אפילו צען פשוט'ע מענטשן. אויב ער טרעפט נישט אין א מקום — גענוג דריי.

פשט: איינער וואס ווערט מנודה אין א חלום דארף א העכערע מדרגה פון התרה — צען מענטשן וואס לערנען הלכות, מיט א סולם פון ירידה אויב מ'טרעפט נישט.

חידושים:

1. **"שונין הלכות" — וואס מיינט דאס?** דער שאילתות ברענגט א נוסח פון דער גמרא: "דגמירי אבות ומדות" — מענטשן וואס קענען לערנען משנה, מדרשות, מכילתות. **נישט ממש גרויסע תלמידי חכמים, אבער עפעס א שטיקל תלמידי חכמים.**

2. **פארוואס דארף מען דא צען, ווען ביי א רעגולערע נידוי גענוג דריי הדיוטות?** א נידוי בחלום איז פונדאמענטאל אנדערש — ס'איז נישט א מענטש וואס האט מנדה געווען, נאר א מעסעדזש פון אויבן (דער "שר החלום" האט זיך מתלבש געווען אין יענעם מענטש). דעריבער דארף מען מער מענטשן צו זיין מתיר.

3. **וואס איז דער מציאות פון א נידוי בחלום? — צוויי מהלכים:**

- **(א) רוחני'ער מהלך:** א חלום איז א מעסעדזש פון הימל. דער מענטש וואס ער האט געזען אין חלום ווייסט גארנישט דערפון — "ווען איך קום צו דיר אין חלום, בין איך נישט דארט געווען, ס'איז נאר דיר — דער חלום האט דיך געשיקט." דעריבער קען מען נישט גיין צו דעם מענטש וואס האט מנדה געווען אין חלום, ווייל ער ווייסט גארנישט דערפון. **אלא מאי — ס'איז א מעסעדזש פון שמים.**

- **(ב) ראציאנאליסטישער מהלך:** א מענטש וואס חלומ'ט אז ער איז מנודה — דאס מיינט אז ער האט א זייער שוואכע סעלף-קאנפידענס, ער פילט זיך "עקסקאמיוניקעיטעד." דארף ער צען מענטשן זאלן אים "בוסטן" — זאלן אים זאגן "דו ביסט גוט."

4. **דער רמב"ם'ס שיטה אין חלומות — א סתירה:** דער רמב"ם פסק'נט "דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין" — ער גלייבט בכלל נישט אין חלומות. ער האט אויך געשריבן אין מעשה שני אז ער האט "געמאכט א

מעשה שני אין חלומות." **פארוואס פסק'נט ער דאך דא אז א נידוי בחלום איז א סיריעזע זאך וואס דארף התרה?**

- **תירוץ:** אפשר איז יעדע זאך אנדערש — לגבי נידוי בחלום פסק'נט ער אנדערש ווי לגבי אנדערע חלום-ענינים. אדער: ס'דארף זיין אן אמת'ע חלום (נישט סתם דמיונות).

- **אנדער תירוץ:** אפשר איז עס מער א פראקטישע זאך — ער פילט זיך מנודה, ער גייט זיך נישט וואשן, ער איז מסתבל — קומען צען מענטשן און זאגן אים "דו קענסט דיך וואשן."

5. **א געחלומט'ע פסוק וואס איז מתיר — העלפט נישט:** אויב ס'איז אן אמת'ע זאך (דער רוחני'ער מהלך), דעמאלט א פסוק וואס מען חלומ'ט אז ער איז מתיר — העלפט נישט. מ'דארף אמת'ע מענטשן אין דער וועלט.

6. **פראקטישע נפקא מינה:** ר' אריה שטערן (בעל ליקוטי שכחה) האט זייער געקאכט אין דעם ענין. אויך אין "בסודו של מורה הוראה" איז פארגעקומען א מעשה ווען איינער האט טאקע געקאלט מיט אזא שאלה — ער האט געחלומ'ט אז ער איז מנודה.

הלכה: נידוי בפניו — התרה דארף אויך זיין בפניו

דברי הרמב"ם: מי שנידה בפניו — ווען מ'האט מנדה געווען בפניו (מ'האט אים געזאגט "אתה מנודה" אין זיין פנים), דארף אויך די התרה זיין בפניו.

פשט: ס'איז א חילוק אין הלכה צווישן נידוי בפניו און שלא בפניו — ביי בפניו דארף אויך די התרה זיין בפניו.

הלכה: אין זו שיטת חכם — א תלמיד חכם זאָל נישט מנדה זיין פאַר זיין כבוד

דברי הרמב"ם: אין זו שיטת חכם ומנהג כבודו, אלא זו חולשת תלמיד חכם והנהגה שאינה טובה. אלא הדרך הטובה והישרה שיעלים אזנו מדברי עם הארץ ולא ישיב להם תשובה כלל, כדרך שאמרו חכמים הראשונים: שתיקה לעמי הארץ גדר לחכמה.

פשט: אויב א תלמיד חכם ניצט צו נידוי צו שטראָפן יעדן וואָס טשעפּעט אים, איז דאָס נישט כבוד — דאָס איז שוואַכקייט ("חולשת תלמיד חכם") און א שלעכטע הנהגה. דער ריכטיגער וועג איז: מאַך זיך ווי דו האָסט נישט געהערט.

חידושים:

1. **דריי מדרגות וויאַזוי צו ריאַגירן:**

- **דרך הטובה והישרה (פאַר יעדן תלמיד חכם):** מאַך זיך ווי דו האָסט נישט געהערט. דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק (קהלת ז:כא): **"גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך, שלא תשמע את עבדך מקללך"** — דיין עבד שעלט דיך, אָבער דו האָסט נישט געהערט. מאַך זיך ווי דו האָסט נישט געהערט.

- **דרך חסידים הראשונים: שומעים חרפתם ואינם משיבים, ולא עוד אלא שמוחלים למחרפיהם וסולחים להם.** זיי האָבן אפילו געהערט די חרפה, אָבער נישט געענטפערט, און נאָך מוחל געווען.

- **ווען מ'איז מבזה בפרהסיא:** דאָ איז אַן אויסנאַם — **תלמיד חכם שביזהו יחיד בפרהסיא, אסור לו למחול על כבודו** — ווייל דאָס איז שוין כבוד התורה, נישט זיין פערזענלעכער כבוד. **ואם מחל — נענש**, ער ווערט באַשטראָפט, ווייל ער איז מבזה די תורה דורך דעם וואָס ער לאָזט צו אַז מ'זאָל מבזה זיין א תלמיד חכם אין פובליק.

2. **חילוק צווישן בסתר און בפרהסיא: מי שביזהו יחיד בסתר** — נאָר צווישן זיי צוויי — דאָ קען ער מוחל זיין, דאָ איז עס חסידות. אָבער **בפרהסיא** — ווען יעדער האָט געזען — **אסור לו למחול**, ווייל דער ענין פון כבוד תלמיד חכם ווערט מחולל, מענטשן וועלן מיינען אז מ'קען מבזה זיין תלמידי חכמים.

3. **"נוקם ונוטר כנחש" — וויאַזוי צו פאַרשטיין:** דער רמב"ם ברענגט די גמרא (יומא כג.): **כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם.** דער טייטש: ביי אַן אַנדער בעל חי, ווען ער בייסט אַריין אין יענעם, האָט ער הנאה — א גוטע טעם. אָבער דער נחש פילט איבעראַל נאָר א טעם פון זאַמד. דער נחש איז נוקם נישט ווייל ער האָט הנאה דערפון, נאָר ווייל עס מוז זיין. אַזוי אויך א תלמיד חכם — ווען ער איז נוקם ונוטר, זאָל ער נישט פילן קיין גוטע טעם דערין, נאָר ער טוט עס ווייל כבוד התורה פאָדערט עס.

4. **דער רמב"ם'ס גירסא — חילוק צווישן נקמה פאַר זיך און פאַר כבוד התורה:** דער רמב"ם האָט א גירסא אין די גמרא אז דער חילוק איז: **לא תיקום ולא תיטור** גילט פאַר זיין אייגענע כבוד — ער טאָר נישט נוקם זיין פאַר זיך אַליין. אָבער ער **איז** נוקם פאַר כבוד התורה — ער מיינט בכלל נישט זיך. א פראַקטישער טעסט: אויב ווען זיין ווייב טשעפּעט אים איז ער אויך נוקם ונוטר — דאַן מיינט ער זיך, נישט כבוד התורה. ווייל ביי זיין ווייב איז נישטאָ קיין ביזיון כבוד התורה.

5. **וויאַזוי שטימט דאָס מיט "מלך שמחל על כבודו":** פריער האָבן מיר געלערנט אז א רבי און א נשיא מעגן מוחל זיין אויף זייער כבוד. ווי שטימט דאָס מיט דעם אז ער טאָר נישט מוחל זיין? דער תירוץ: דאָרט רעדט מען פון דער **עקסטרע כבוד** וואָס קומט זיך אים — אויפשטיין פאַר אים, אַזעלכע זאַכן. דאָס מעג ער מוחל זיין. אָבער ווען איינער איז אים **מבזה בפרהסיא** — דאָס איז א גאָר אַנדער קאַטעגאָריע, דאָ טאָר ער נישט מוחל זיין.

6. **[דיגרעסיע: דער חזון איש'ס מהלך וועגן "היי אָפּיניענס" אויף מענטשן:]** דער חזון איש זאָגט: מענטשן מיינען אז ווען זיי האָבן הויכע מיינונגען אויף אַנדערע מענטשן, זענען זיי גוטע מענטשן. אָבער דער אמת איז פאַרקערט — ווייל זיי האָבן הויכע עקספּעקטעישאַנס, באַקומען זיי א גאַנצע "אַטאַקע" ווען זיי זעען אז דער מענטש איז נישט אַזוי גוט ווי זיי האָבן געמיינט. דער חזון איש זאָגט: איך ווייס אז מענטשן זענען ביי דעפיניציע שוואַך — **יצר לב האדם רע מנעוריו** — ממילא ווער איך נישט נתפעל. פאַרקערט, איך האַלט אין איין ווערן נתפעל אז מענטשן זענען **בעסער** ווי איך האָב געמיינט. דאָס איז א מוסר וויאַזוי מ'זאָל קענען מקיים זיין דעם רמב"ם'ס עצה — "שלא תשמע את עבדך מקללך" — ווייל מ'נעמט נישט יעדן מענטש'ס ווערטער אַזוי ערנסט.

7. **[דיגרעסיע: חילוק צווישן הלכות דעות און דאָ:]** אין **הלכות דעות** האָט דער רמב"ם געלערנט אז מ'זאָל נישט זיין א "שוטה שאינו מרגיש" — איינער וואָס פילט בכלל נישט אז מ'איז אים מבזה. דאָרט איז דאָס א חסרון. אָבער **דאָ** זאָגט דער רמב"ם אז **חסידים הראשונים** זענען שומע חרפתם ואינם משיבים — וואָס קלינגט ווי דער זעלבער זאַך! דער תירוץ: דאָרט רעדט מען פון איינער וואָס **פילט באמת נישט** — ער איז א שוטה. דאָ רעדט מען פון איינער וואָס **פילט יאָ**, אָבער **ער ענטפערט נישט** — ער איז מוחל, ער לאָזט עס גיין. דאָס איז א גאָר אַנדער מדרגה.

הלכה: "במה תלמידי חכמים אין מצוין שתצא תורה מבניהם" — ברכת התורה תחילה

דברי הרמב"ם (ברענגט רבי יהודה הנשיא): במה תלמידי חכמים אין מצוין לוצאת תורה מבניהם? על שאינן מברכין בתורה תחילה.

פשט: דער רמב"ם ברענגט צוויי פשטים אין דעם מאמר:

- **איין פשט:** א תלמיד חכם וואָס האַלט אז עס פּאַסט אים נישט צו זיין עולה לתורה **תחילה** (ער וויל א בעסערע עליה, למשל שישי), איז ער מבזה די תורה וועגן זיין אייגענע כבוד — און דערפאַר זענען זיינע קינדער נישט קיין תלמידי חכמים.

- **דער רמב"ם'ס פשט (פאַרקערט):** "תחילה" מיינט אז דער תלמיד חכם **דאַרף** זיין דער ערשטער עולה. אויב מ'גיט אים נישט תחילה, אָדער ער

לאָזט זיך נישט עולה זיין תחילה, איז ער מבזה כבוד התורה. "שלא ברכו בתורה תחילה" מיינט: מ'האָט נישט געגעבן פאַר'ן תלמיד חכם צו זיין מבורך בתורה תחילה.

חידושים:

1. **מחלוקת ראשונים אין דעם פשט:** ס'איז דאָ א מחלוקת ראשונים בכלל וועגן דער שאלה, און דאָס איז נוגע צו דעם חזון איש וואָס רעדט וועגן דעם.

2. **דער רמב"ם'ס שיטה — כבוד התורה פאָדערט אז דער תלמיד חכם זאָל נעמען תחילה:** לויט דעם רמב"ם, אויב דער תלמיד חכם לאָזט זיך עולה זיין **נישט** תחילה, איז ער מבזה כבוד התורה. דאָס שטימט מיט דעם כללות'דיגן יסוד פון דעם פרק — אז כבוד התורה איז נישט דעם תלמיד חכם'ס פּערזענלעכער כבוד, נאָר א חיוב וואָס ער מוז אויפהאַלטן.

3. **פּראַקטישע שאלה — צי מ'קען מוותר זיין אויף עליות פאַר א גוטן צוועק:** אויב א רב גיט אַוועק זיינע עליות כדי מענטשן זאָלן מער קומען דאַווענען, און ער האַלט אז דאָס אַליין איז כבוד התורה — צי איז דאָס מותר? דאָס בלייבט אָפן, אָבער מ'דאַרף טראַכטן — צי כבוד התורה איז כבוד התורה אָביעקטיוו, אָדער עס קען זיך ענדערן לויט דעם מצב.

4. **רבי נתן'ס מאמר — "נביאי הארץ":** דער רמב"ם ברענגט רבי נתן'ס מאמר אז **"נחמה ומעשים בלא זמנם — לא מפני שהם נואפים ולא שהם גוזלים, אלא מפני שהם בוזים בעצמם"** — זיי האָבן צרות נישט ווייל זיי זענען נואפים אָדער גוזלים, נאָר ווייל זיי זענען מבזה זייער אייגענע תורה'דיגע כבוד — זיי נעמען נישט אונטער זייער אייגענע כבוד וואָס קומט זיך זיי אַלס תלמידי חכמים.

כבוד התורה — סיום-דיון

חידושים:

1. **ציטאַט פון ר' נתן אין פרי עץ חיים — "תלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הזה":** תלמידי חכמים האָבן נישט קיין מנוחה אין עולם הזה — **נישט ווייל זיי ווערן נישט געטרייסט, און נישט ווייל זיי וואקסן נישט, נאָר ווייל זיי זענען "בוזים את עצמם"** — זיי זענען מבזה זיך אַליין. דער פשט: תלמידי חכמים ווייזן אַרויס די תורה דוקא ווייל **זיי זענען נישט נוגע אין זייער אייגענע כבוד התורה אויף זיך.** זיי נעמען נישט דעם כבוד התורה אַלס א פּערזענלעכע זאַך — זיי זענען מוותר אויף זייער אייגענע כבוד, און דערפאַר קענען זיי ריכטיג מגלה זיין די תורה.

2. **פּראַקטישע מוסר-השכל — קודם טראַכטן פון אנדערע: קודם דאַרף מען נעמען קעיר פון אונזערע חברים, אז זיי זאָלן זיין תלמידי חכמים, און נאָכדעם ערשט טראַכטן פון די אייגענע.** דער פאָקוס פון כבוד התורה זאָל זיין אויף אנדערע — אז מ'זאָל זיך זאָרגן אז חברים זאָלן האָבן כבוד התורה — איידער מ'טראַכט פון זיך אַליין.

3. **כבוד התורה איז א זאַך וואָס שטייט פאַר זיך** — עס איז נישט "גאַרנישט," עס איז א ריעלע זאַך וואָס מ'דאַרף פשוט לעבן דערמיט.

תמלול מלא

הלכות תלמוד תורה פרק ז' — הלכות נידוי

הקדמה כללית צום פרק

חברותא א: אקעי, סאו אונז לערנען היינט הלכות תלמוד תורה פרק ז', די לעצטע פרק פון הלכות תלמוד תורה.

אונז לערנען דאָ, אונז האַלטן אינמיטן די גרעסערע סוגיא פון הלכות תלמוד תורה. די סאַב-קעטעגאָרי איז כבוד תלמידי חכמים, און די סאַב-סאַב-קעטעגאָרי איז וויאזוי מען קנס'ט איינער וואָס איז מבזה תלמידי חכמים אָדער מבזה דברי חכמים.

איז דאָ אויף דעם אַן אינסטיטושן וואָס הייסט נידוי. אזוי ווי ס'איז דאָ פאַרשידענע עונשים — ס'איז דאָ אַלע מיני ד' מיתות בית דין, ס'איז דאָ מלקות, איז דאָ אויך אפילו א מין דרבנ'דיגע מלקות וואָס הייסט מכת מרדות — איז דאָ אויך א נייע מין זאַך פון נידוי, פון, איך ווייס, עקס-קאַמיוניקעיטן, אָדער מ'וועט זען אין די פרק וואָס פונקטליך די טייטש. אָבער בעצם איז עס אזוי א וועג פון אַרויסרוקן א מענטש פון די קאַמיוניטי, אים מאכן מנודה מוחרם, ווייל ער האָט מבזה געווען א חכם.

און די רמב"ם האָט אויסגערעכנט פיר און צוואַנציק זאַכן וואָס אויף דעם איז די עונש אז מ'מאַכט נידוי. רוב פון זיי זענען דרבנ'דיגע זאַכן, אָדער זאַכן וואָס מענטשן קענען מזלזל זיין אין דעם, און נידוי איז אַן ענין פון צוריקברענגען די שאַרפקייט דורך אים אַרויסוואַרפן פון די קהילה, דורך אים דערוויייטערן פון מענטשן, זאָל זיך די עולם מער דערשרעקן.

נידוי אַלס קהילה'דיגער עונש

איך מיין אז ס'איז אַלץ אַן ענין פון קהילה'דיגע זאַכן. אזוי ווי אנדערע עונשים איז א פעינפול זאַך — מ'כאַפּט א פּאַטש, ס'טוט וויי אויף די באַדי. אָבער פאַר שעבוד החכם איז דאַך נישט אַן עבירה מבחינת דער מענטש האָט געטון אַן עבירה אזוי ווי דער מענטש האָט מחלל שבת געווען. ער האָט געטון אַן עבירה פאַר די קאַמיוניטי, ער האָט אַראָפּגעבּרענגט די סמכות פון די רב. נידוי ברענגט צוריק די סמכות פון די רב, ווייל דער מענטש וואָס איז דער טראַבל-מעיקער ווערט אַרויסגערוקט פון די קהילה, בלייבט דער רב ווייטער מיט זיין הויכע סטאַנד. איך מיין אז אַלע זענען בערך די סאָרט ענין.

חברותא ב: יאָ?

דיון: פאַרוואָס שטייט נידוי אין הלכות תלמוד תורה?

חברותא א: זייער גוט, דו זאָגסט א גוטע פשט. איך טראַכט אז ס'איז זייער גוט מעורר געווען אז לכאורה איז דאָ אזוויי הלכות עונשין, און בעצם דאָס באַלאַנגט אין ספר שופטים. ס'איז דאָ הלכות ממרים, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם.

אָבער וואָס ס'זעט עפּעס אויס, קודם כל באופן כללי איז דאָ אסאַך א קאַנעקשן פון הלכות ממרים מיט הלכות תלמוד תורה, בפרט די צווייטע פּאַרט וואָס מ'זאָגט כבוד תלמידי חכמים. בעצם, דאָרט שטייט אפילו הלכות כיבוד אב ואם, ווער האָט א דין תלמיד חכם? פאַר וועמען זאָל מען מאַכן נידוי? שטייט אויך אין הלכות ממרים.

חברותא ב: קען זיין. אָדער די סנהדרין. איך האָב נישט געקוקט פונקטליך ווער איז א תלמיד חכם.

חברותא א: דאָרט שטייט עס, איך געדענק נישט. ס'קען זיין א פּאַרט פון די סנהדרין.

חברותא ב: יאָ. יאָ. און... קען זיין אז דאָס איז...

חברותא א: רייט, רייט, אויך דאָ, ס'איז טאַקע נישט דאָ. מיר האָבן געלערנט אין אַן אנדערע שיעור די חזון איש וועגן וואָס איז א גוטער מענטש, ער ברענגט שטאַרק די רמב"ם אויף די הלכה, ווער איז א תלמיד חכם אז מ'איז נאות על כבודו. אויף דעם האָט ער זיך אזוי זייער שטאַרק געקאַכט, אז אויף דעם לערנט מען זיך וואָס איז א גוטער מענטש.

סאו יאָ. ס'לערנט אויס, אָבער אפשר אזוי ווי דו זאָגסט, אז ס'איז דאָ אזוי ווי עונשים, ס'איז דאָ ממש הלכות שופטים — אפשר שופטים איז ממש א דין, ממש א חיוב פון הלכות עונשים, אָדער זקן ממרא, אנדערע מענטשן וואָס זיי גייען קעגן די אויטאָריטעט פון די סנהדרין. און נאָכדעם דאָ איז מער ספּעציפיש פאַר כבוד תלמידי חכמים — אז מ'שטייט אויף פאַר אים, און מ'איז אים מהדר, די אַלע מען פאָלגט אים, מ'טאָר נישט חולק זיין על שמועת רבו, די וואָס מיר האָבן געלערנט עכט וועגן וואָס הייסט עס, מורא רב, די סאָרט זאַכן — און צו דעם קומט צו נידוי. ס'איז אינטערעסאַנט אז ס'איז אזוי ווי א טול צו פּראָטעקטן די כבוד פון תלמידי חכמים.

חברותא ב: יא.

חברותא א: אגב, א חלק נידוי איז, אזוי ווי ס'שטייט, סתם אזוי ווי אזוי מ'איז עובר אויף די רבנן, אנדערע וואס זאגן, אבער די גמרא פרעגט, ס'איז אלעס פאר כבוד פון די רבנן האט מען געמאכט די תקנה.

מבנה פון דעם פרק

אקעי, און יעצט די פרק איז בעצם — דאס האבן מיר געלערנט אין די פריערדיגע פרק. די פרק איז אלעס הלכות וואס מ'טוט ווען מ'מאכט נידוי.

חברותא ב: ווען מ'מאכט נידוי האבן מיר שוין געלערנט, אבער...

חברותא א: מיר האבן שוין געלערנט ווען מ'מאכט א נידוי, און אביסל געטאטשט נידוי. דא גייען מיר זיין מער מאריך זיין וואס איז א נידוי מחויב, וואס מיינט עס, וואס דארף א בעל נידוי, דער מענטש וואס איז מנודה, וואס דארף ער טון אנדערש, און אזוי ווייטער.

מ'הייבט אן מיט א אויך מיט א דעטאל. דער דעטאל איז לכאורה — מ'דארף מנדה זיין א תלמיד חכם. ס'איז דאך א דילעמא, יא. א נידוי איז א טול וואס מ'האט באשאפן פאר תלמידי חכמים. וואס טוט זיך ווען מ'דארף ניצן די טול אקעגן א תלמיד חכם?

חברותא ב: זייער גוט.

הלכה א: תלמיד חכם שסרח

לימוד דעם רמב"ם

חברותא א: די ערשטע הלכה איז ממש א קאנעקשאן אויך פון כבוד תלמידי חכמים. חוץ פון כבוד תלמידי חכמים איז דא א חכם וואס איז חייב נידוי, אפשר נישט נאר נידוי, ער קען אפילו זיין מלקות, עס איז אנדערע זאכן וויאזוי מען פירט זיך מיט א תלמיד חכם וואס איז חייב עונש.

ס'איז נישט א דילעמא, וויאזוי דיעלט מען מיט כבוד תלמיד חכם וואס קומט זיך אים ביזיונות? א תלמיד חכם בכללו קומט זיך כבוד, אבער אויב ער האט געטון עבירות דארף מען אים דאך נישט... מיר זענען נישט "לא תהדר דל בריבו" — וואס איז די לשון הפסוק? אז ווען ס'קומט זיך פאר א דל, אבער פארקערט, **"לא תהדר פני גדול"** — א חשוב'ער מענטש זאל מען נישט מהדר זיין ווען ס'קומט צו בדין, און דא איז אויך ווען ער טוט עבירות.

אבער דא זעט מען אז ס'איז יא דא א געוויסע תלמיד חכם וואס קומט יא פראטעקציע אין בית דין, עט ליעסט לגבי די זאכן פון נידוי — אז ער האט גע'גנב'עט אדער געטון אפשר אזא זאך, וויס איך נישט — אבער זאכן וואס איז אפשר טאקע אזוי ווי דו זאגסט, זאכן וואס איז ממש א נושא פון כבוד התורה, אז דער עולם האט געהערט אז די תלמידי חכמים זענען בנידוי איז אויך א בזיון פון די תורה.

באקאנטע ביישפילן פון נידוי אין דער געשיכטע

חברותא ב: איך מיין אז די נושא פון נידוי וואס מיר טרעפן אין די גמרא וואס זענען מפורשים זענען בעיקר וואס מען האט מנדה געווען א חכם. למשל, ס'איז באקאנט אז מען האט מנדה געווען רבי אליעזר, מען האט אים גערופן "שמותי". און אויך האב איך געזען אז רבי יהושע בן פרחיה האט געהאט א תלמיד וואס האט געהייסן ישו, און ער האט געטון עבירות, האט מען אים געלייגט אין חרם. ס'שטייט אין די גמרא, **"היינו דאמרי אינשי: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת"** — האט מען אים געלייגט אין חרם.

און אויך שפעטער, דא א גאר באקאנטע, דאס איז שוין געווען ממש אין די לעצטע צייטן, א איד וואס האט געהייסן ברוך שפינוזה, האט מען אים געלייגט אין נידוי, מען האט אים אין ענגליש גערופן "excommunicated" — דאס האט הלכות נידוי.

סאו, איך זאג, פאר א פשוט'ן מענטש איז א נידוי מסתמא נישט אזא גרויסע עונש, ווייל זיין עקזיסטענץ ווענדט זיך נישט אין די קאמיוניטי, ער איז ביי זיך אינדערהיים. אבער א חכם נעמט מען אוועק זיין גאנצע...

חברותא א: אקעי, יא. שוין, לאמיר גיין.

אבער דאס וואס מ'הערט נאר פון דעם איז פשוט ווייל פון פעימעס מענטשן הערט מען וואס ס'געשעט צו זיי. דו ווייסט וויפיל אלע בעלי בתים פון די צייט פון די גמרא האט מען מנדה געווען?

חברותא ב: יא, איך מיין געוויסע חכמים וואס זענען מנדה געווען על כבודם.

חברותא א: יא, יא, מ'טרעפט אין די גמרא, פאר פסחים. א קצב וואלט זיך אויסגעדריקט נישט שיין אויף וועם? איך געדענק נישט, רבא? איך ווייס שוין נישט. ס'איז דא הייליגע רבי'ס...

לשון הרמב"ם: חכם זקן בחכמה

חברותא ב: א חכם, זאגט מען בחכמה.

חברותא א: א חכם, זאגט מען, מיינט מען, איז **זקן וקנה חכמה.** דאס אנדערע האבן מען ניצט דאס דער ווארט זאפן ביי חכמה. ווייל ער מיינסט זאגן, אז עס קומט זיך אים בעצם כבוד אלץ מיני סיי ווי בתקים, וואס דארט דער פני זאגן.

אבער האט דער בחיון נשיא אויב בעזן — א נשיא אדער א בעזן פון די אנפירונגעס פון די סנהדרין, אדער פון א בעזן — איז **שסרח.** וואס טוט זיך וואס ער איז טאקע א חכם, אבער ער האט געזינדיגט, ער האט זיך קאליע געמאכט.

אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם — עס איז נישט קיין מעשה פנים, און מען דארף אים אויך ענטליגן אין נידוי.

דיון: וואס מיינט "סרח"?

חברותא ב: "סרח" מיינט אים עס נאמט צו זאגן איינע פון די פיר און צוואנציק זאכן וואס ס'קומט נידוי, אדער עס וועט זיך מיר זיך אויספאנגן געווען פאר א גרעסערער וואס ציילסטו פון אים.

חברותא א: ס'זעט דא אויס נישט, ווייל ס'זעט דא אויס אז מ'רעדט — אז קוק פירה אויס די הלכה — עס זעט אויס מ'רעדט אפילו ער האט געטון אן עבירה, אפילו חמורה, און וואס סתם מיינט ער האט מחטיא את הרבים.

חברותא ב: יא, דאס איז געוועגליך די קעטעגארי פון ירבעם.

חברותא א: מיינט אזוי מ'מאכט נידוי, אבער נישט מחטיא את הרבים. און ווי אז יעצט קומט אז מ'דארף מאכן א הדמה אויף באמבע, מ'מאכט די קלימער — האט מען צו זאגן אז ער מאכט עבודה זרה, אז דאס האט זאך מיט ליפט מיט ווען מורא די זערע. און לכאורה איז עס קומט זיך אים ממש מוסן?

חברותא ב: נישט קיין חילוק, דאס זאג איך.

חברותא א: אבער דער מענט זעט אויס אז יא, מ'רעדט א פולע פון... ס'קענט זיין... ס'איז א שווער, ווייל וואס דו מיינסט זאגן אז ס'איז שווער — אויב ער האט ממש חייב מלקות, עס איז דער חייב מלקות, עס איז ווי עד אייד. ס'קענט אויס אז ס'איז נישט ווי סימפל.

ס'קענט זיין, ווייל עס שטייט איין מינדן נושא, ס'איז וויבאלד עמ'ן זען וועגן מלקות א סעקנט. ס'קענט זיין, אויך מען רעדט ווען ס'איז גאר א הארבע זאך, אבער עס איז נישט קיין עדים והתראה, אדער אזוי ס'סארט זאך.

רייט, אדער ס'קען זיין אז... און למעשה אין רעאליטי אמת איז דא עונשים, סהילן און בית דין. אבער אין רעאליטי, אסאך מאל די עונשים פירט מען זיך נישט, אדער עס איז נישט בעז דארטיש קיין פאוער.

נידוי אלס פראקטישע מאכט

א נידוי האבן זיי אלעמאל די power, אזויווי ס'האט געברענגט אפילו ביז ממש לעצטנס איז געווען א זאך וואס מ'האט געקענט טון א נידוי. סאו דאס איז א זאך וואס מ'דארף... די האנט קענסטו אויך מאכן אן אותיות שבועה, אדער מאכן א צעטל קעגן אים, ס'איז אויך א בחינה פון נידוי.

חברותא ב: א צעטל איז שוין א שוואכע נידוי, ווייל מ'מאכט א צעטל פאר קינדער, אבער יא, אויב ס'איז דא א שטארקע קהילה קען ער ארויסדרוקן א

מענטש פון די קהילה. אבער ס'איז אן ענין פון בזיונות, ס'איז נישט... ס'איז שעימינג, יא.

"אלא אם כן עשה כירבעם בן נבט וחבריו"

חברותא א: ווייטער, **אבל כשחטא שאר חטאים** — ער האט געטון אנדערע עבירות, און נישט אזוי הארבע ווי רבנן, וואס פונקטליך די גדר זאגט ער אונז נישט, אבער שוואכע עבירות — דעמאלט קוק, ציט מען אים נישט, מ'פארשעמט אים נישט ברבים.

נאר וואס דען? **מלקין אותו בצנעא** — מ'געבט אים מלקות בצנעא.

דיון: וואס פאר א מלקות איז "מלקין אותו בצנעא"?

די מלקות איז לכאורה א סארט מכת מרדות זאך, ס'איז ווי בית דין מאכן וענשו.

חברותא ב: ניין, ווען מ'איז מחייב מלקות מיט עדים והתראה, פשוט אז מ'געבט אים מלקות.

חברותא א: ניין, ניין, ס'איז נישט פשוט אז יעדער איד... א תלמיד חכם איז דאך אזויווי יעדער איד, וואס קומט אים אן עונש אזויווי יעדער איד, מלקות.

חברותא ב: איך ווייס נישט, אפשר...

חברותא א: ניין, ס'זעט אויס אז מלקות בצנעא מיינט אפילו ווען ס'איז נישט דא קיין דין מלקות, נאר נארמאלערהייט וואלט מען אים געגעבן נידוי — דאס איז די עונש נארמאלערהייט — אבער פאר א תלמיד חכם אז מ'גייט אים מאכן נידוי גייט עס זיין א בזיון התורה.

סאו איז דא א נייע יצירה, וואס הייסט, מ'געבט אים שטילע מלקות. בית דין רופט אים אריין אין א צימער און מ'געבט אים פשוט, נישט מיט די דיני מלקות אז ס'דארף זיין ניין און דרייסיג מיט די סיסטעם.

חברותא ב: סאו דו ביסט גערעכט אז די גמרא וואס רעדט וועגן דעם איז לכאורה אזעלכע סארט זאכן, פון אז ער וועט מזלזל זיין אין יום טוב שני למשל. דאס קען זיך מאכן, אז ער זאגט — דאס איז גראדע א זאך וואס נאר א תלמיד חכם, ער ווייסט אז יום טוב שני איז פעיק, איז ער מזלזל — אבער מ'קען נישט מפרסם זיין דאס אין בפרהסיא.

אבער ס'קען יא זיין...

חברותא א: מלקות איז פונקט פארקערט, איך וועל נישט איבערהאקן. נידוי איז דאך דא די פראבלעם אז דו פארשעמסט אים אבער דו פארשעמסט די תורה. מלקות, נאר ער גייט עס פילן, מ'פראקט אים אריין, ס'איז אונטער זיין בעקיטשע, און ער גייט פילן, אבער דאס גייט נישט זיין די בזיון וואס אונז ווילן דא וואוידן.

א געוועגליכע מלקות איז עס אמת'דיג **"ונקלה אחיך לעיניך"** — ס'איז א חלק פון די בזיון, אבער דא שטייט דאך בצנעא. סאו דאס הייסט אז ס'איז דא א סאמע מין מלקות בצנעא.

חברותא ב: אבער ס'קען זיין, מ'זעט אז ער ברענגט אן השלמה, ס'זעט אויס אז ער רעדט אפילו מלקות דאורייתא, קען אויך זיין אז בעת המלקות מאכן עס בצנעא, יא.

חברותא א: אזוי איז... אזוי איז סאונד עס. דאס הייסט, דאס וואס אסאך מאל זאגט מען אזוי הלכות ענוה און פרישות און גדרים און סייגים, אבער ביזנעס האט נאך אלץ א... וואס מ'רופט א מרחב תמרון, ווי זאגט מען? פלעקסיביליטי. ער קען צושטעלן, מען קען זיך רעכענען מיט דעם אז ער איז א תלמיד חכם, נישט טון בפרהסיא, יא, וכדומה.

מלקות בצנעא ביי א תלמיד חכם (המשך)

חברותא א: דאס קען זיך מאכן, ווי איך זאג, דאס איז גראדע א זאך וואס נאר א תלמיד חכם ווייסט דאס אז יום טוב שני איז פעיק, איז ער מזלזל, אבער מ'קען נישט מיינען אז ס'איז בפרהסיא. אבער ס'קען יא זיין א...

חברותא ב: מלקות איז דאך פונקט פארקערט, איך בין נישט איבערגעקומען. נידוי איז דאך דא די פראבלעם אז דו פארשעמסט אים, אבער דו פארשעמסט די תורה. מלקות איז נאר ער גייט עס פילן, מ'פראקט אים אריין, ס'איז אונטער זיין בעקידזש, און ער גייט פילן, אבער ס'גייט נישט זיין די בזיון וואס אונז ווילן דא וואוידן.

א געוועגליכע מלקות איז עס אמת'דיג, **"ונקלה אחיך לעיניך"**, ס'איז פארט פון די בזיון. אבער דא שטייט דאך בצנעא. סאו די סברא איז אז מ'זאל אים מלקות בצנעא.

חברותא א: אבער ס'קען זיין, מ'זעט, ס'זעט אויס, ער ברענגט דעם דעת נר"י השלם, ס'זעט אויס אז ער רעדט אפילו מלקות דאורייתא קען אויך זיין אז ביי א תלמיד חכם מאכט מען עס בצנעא, יא. אזוי איז סאונד עס.

פלעקסיביליטי פון בית דין אין הלכות עונשים

חברותא א: סאו דאס איז וואס מ'זאגט אסאך מאל אז די הלכות עונשים, פסקי דינים, איז דער בית דין האט א נחלת א... וואס מ'רופט א מרחב תמרון, וואס מ'זאגט מען, פלעקסיביליטי, מ'קען צושטעלן, מ'קען זיך רעכענען מיט דעם אז אזא תלמיד חכם זאל מען נישט טון בפרהסיא וכדומה.

דער חילוק צווישן "סרח" און "ירבעם בן נבט"

חברותא ב: סאו דו זאגסט אז די חילוק דא איז... איך דארף עס נאך פארשטיין אין דעם שטיקל פלאן. די חילוק דא איז נישט צווישן דאורייתא און דרבנן, די חילוק איז צווישן ירבעם בן נבט און סתם עבירה.

חברותא א: ניין, איך מיין אז די חילוק דא איז צווישן בפרהסיא און נישט בפרהסיא. דאס איז דיווארט "סרח", איז א דאמי לשון. איינער איז א מסריח, יא, ס'איז אן ענין פון צנעא. יא, א קינד האט זיך געמאכט א סרחון, ס'איז אן ענין פון צנעא וואס נאר די מאמע כאפט, און מ'נעמט קעיר דערפון.

"סרח" דא מיינט ער האט זיך פארקאלע געמאכט, ער האט זיך נישט געקענט איינהאלטן פון עפעס אן עבירה. אבער אויב ער האט ער געטון ירבעם בן נבט, וואס דאס האט ער געטון אין די פרהסיא, ער האט געמאכט א חילול השם שמים, דעמאלטס קומט אים נידוי בפרהסיא, ווייל די חילול השם שמים איז געווען בפרהסיא. יא, אבער ווען די חילול השם שמים איז נישט געווען בפרהסיא, דעמאלטס טוט מען אים בצנעא. סאו דאס איז בעסיקלי די הבנה.

ביאור פון "ירום ידו" — צוויי תנאים

חברותא ב: ער האט זייער אזא צנעא'דיגע ווארט. ס'איז קודם כל, באט ווען דו זאגסט ירבעם בן נבט, געוועגליך אז איינער זאגט, "עני עבירה וואס א תלמיד חכם טוט איז ממש ווי ירבעם בן נבט", אז די היינט וואלטן געזאגט "שבתאי צבי", דו ווייסט, עפעס אזא ראשון מפורסם מאוד שחטא ברבים. ס'איז נישט גענוג אז ער האט גע'פסק'נט טראגן ברבים אדער געטון עפעס א זאך ברבים. ס'איז זיכער אז ער רעדט פון עפעס א דבר חמור, א הארבע זאך.

אבער לכאורה די הארבקייט אליין, וואלט מען נאך אלץ, לאמיר זאגן מען האט אים געכאפט מיט אן אשת איש בשתיקה, וואלט מען נאך אלץ געדארפט קוקן אויב ער טוט מלקות בצינעא.

ירום ידו מיינט אז ער טוט עפעס אן עבירה ביד רמה. וואס די עבירה איז, קען עס דארפן זיין א גארנישט אזא חשוב'ע עבירה, אבער די פארט דערפון איז די יד רמה. ממילא דעמאלט קען מען אים געבן נידוי, ווייל דו פראטעקטעסט אים נישט. ס'איז פארקערט, דו ביסט מיט דעם מאכסטו א קידוש השם, ווייל ער האט זיך שוין געמאכט די חילול השם.

אבער סרח מיינט אז ער האט געטון עפעס וואס מען האט אים געכאפט, ס'איז נישט קיין גרויסע ענין פון פרסום. ס'מוז אויך נישט מיינען אז נאר איינער ווייסט, קען זיין אפאר מענטשן ווייסן, אבער ס'איז נישט א פובליק זאך. ירום ידו מיינט אז ס'איז א פובליק זאך, א מרידה. א ירום ידו מענטש איז געווען אזוי ווי ער האט קורע טאגער געווען אויף די בית המקדש, אויף ירושלים.

חברותא א: יא, רייט, ס'איז אזוי צוויי תנאים. ס'דארף זיין סיי א העכטיגע רב, און סיי אן ערנסטע זאך. עפעס אזוי ווי עבודה זרה, אדער אזוי ווי כפירה, עפעס א זאך וואס איז גאר א חמור'דיגע זאך. נישט, אזויווי דו זאגסט, אפילו אויב יעדער איינער ווייסט אז מען האט אים געכאפט מיט עפעס א גרויסע עבירה, דאס הייסט נישט העכטיגע רב, דאס איז סתם א בזיון.

דיון: דער מפתח — מרידה לעומת בושה

חברותא ב: רייט, רייט. ניין, לאמיר זאגן, איך וואלט עס אפשר געזאגט אזוי: מען האט אים געכאפט ביי א גראבע ווייער, איז די שאלה, ער פארשעמט זיך דערמיט און ער באהאלט זיך, אדער ער הייבט אויף די הענט און זאגט "איך מעג"? דאס איז די ווארט, די מרידה, די יד רמה. דאס איז וואס ס'קומט אים די נידוי בפניו.

מה שאין כן ווען ס'איז אן ענין פון סרח, ער שעמט זיך דערמיט, דעמאלט גיבט מען אים בצינעא. דאס איז טאקע ריכטיג, דאס איז די פשט.

חברותא א: אבער ס'איז נישט נאר ווען ער שעמט זיך. דו זאגסט, אפילו ווען ער... דו זעהסט דאך די גמרא רעדט וועגן איינער וואס האט געגעבן מזלזל געווען אין יום טוב שני. ער האט נישט נאר גזעצן אינדערהיים יום טוב שני, ער האט געזאגט פאר דער נכרי אז יום טוב שני איז נישט קיין זאך. אפילו דעמאלט מאכט מען נישט קיין נידוי פאר א תלמיד חכם.

ס'איז דא דא א געוויסע פראטעקציע פאר א תלמיד חכם. ס'איז נישט נאר א פראטעקציע, דו זאגסט אז ס'איז א חלק פון די דין פון כבוד התורה אליינס.

חברותא ב: ס'קען זיין, סתם, ס'קען זיין אז נידוי וועט אויך נישט זיין עפעקטיוו, ווייל א תלמיד חכם האט דאך פשט אז ער האט חסידים, ער האט תלמידים. מען דארף זיין זייער קערפאל ווען מען איז מנדה א תלמיד חכם, ווייל ס'איז זייער גרינג אז ס'זאל פארלירן די עפעקטיוונעסס. ווייל דו קענסט עס נאר נוצן ווי לאנג ס'ארבעט, ווי לאנג דער עולם האט עס...

דער פסוק "וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה"

חברותא א: אקעי, אבער דאס איז לאו דווקא. לאמיר זען, ער ברענגט דא א תשובת הרמב"ם אויף א תלמיד חכם וואס האט שוין יא אביסל פרסום. אלמלא דאורייתא נמי סגי. אקעי, ס'קען זיין אז פאר דעם אליינס איז א ריזן נישט צו טון.

אה, זיין פערמיש ברענגט חסידות און סאטמאר, יא. אקעי, אזוי ווי עס שטייט א פסוק, זאגט ער, **"שנאמר 'וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה'"**. וואס איז פשט? זאגט ער, עפעס איז דא די כשלין פון א נביא לילה. וואס איז פשט?

זאגט ער, **"אף בשכשל, אפילו א נביא שנכשל, גוערים בו כיסוי כלילה"**. דעק עס צו אזוי ווי נאכט, האלט עס פאר א ביינאכט אייסיק, א שטילע זאך. **"ואומרים לו, 'הכבד ושב בביתך'"**. זיי אזוי גוט, זיץ אין דערהיים.

"הכבד ושב בביתך" — א האלבע נידוי

חברותא ב: אה, סאו דו זעסט אז אין א געוויסע זין... סאו דו זאגסט מען טוט א נידוי, אבער נישט א נידוי בפרהסיא?

חברותא א: נישט א נידוי. "הכבד ושב בביתך" מיין איך אז דאס רעדט כל זמן מ'טוט נישט תשובה, אויב איך מיין.

אה, אז דו זעסט ער ברענגט די לשון, ער זאגט נישט "יורד בדבר". ס'איז געווען אזא זאך, ער האט געזינדיגט, **"אין מורידין אותו מגדולתו"**. נישט מ'איז מעביר. אז מ'איז מעביר געווען דארט רבן גמליאל, יאָ? נישט אזוי. **"אלא אומרים לו, 'הכבד ושב בביתך'"**. וואס הייסט? מ'זאגט אים, זיי דיך מכבד אליינס און בלייב אין דערהיים, קום נישט אין בית המדרש, ווייל מ'זאל נישט קיין...

חברותא ב: ס'איז א האלבע נידוי. ס'איז דאך... מ'מאכט נישט די נידוי בפרהסיא, מ'זאגט אים, זיי דיך אליינס מנדה.

חברותא א: יא, סאו דו זאגסט אז ס'דארף נישט קיין כח, די כח פון די בית דין איז נישט מער, איך ווייס נישט. ס'איז מער אזויווי... מען טוט אויף די פוינט פון וואס א נידוי דארף אויפטון, אז ער זאל נישט קענען משפיע זיין לרעה. אבער מ'רעדט נישט אז מ'דארף מאכן א גאנצע פרהסיא מיט די זאך. אבער מ'רעדט נישט אז ס'דארף זיין די השפלה, יא?

דא רעדט מען דאך אז ער... "וכשלת"... יא, אבער קען זיין אז ער דארף תשובה טון, מיין רבי, ביז ער מאכט די מלקות, איך ווייס נישט. ס'איז מער...

דער מקור פון "הכבד ושב בביתך"

חברותא א: ס'איז זייער אינטערעסאנט, די "הכבד ושב בביתך" איז א פסוק, און ער ברענגט נישט דא די פסוק. ס'איז א פסוק אין ספר מלכים, מיין איך. דער מלך... דער מלך... אמציה מלך יהודה האט געשיקט פאר מלך ישראל, יא, יא, סאמוואן. ער האט געזאגט אז ער וויל גיין אין מלחמה מיט אים, און ער האט געזאגט, "הלו, טו מיר א טובה, בלייב אין דערהיים."

סאו... איך זע נישט פארוואס ער ברענגט עס נישט. איך האב פריער געזען די פסוק.

סאו די לשון "הכבד" מיינט אזויווי, האלט אן דיין כבוד. אויב דו וועסט קומען אין פאבליק, וועט נישט זיין קיין ברירה, וועט מען דיך מוזן עפעס א שטיקל יום הנידוי זיין. זיי מוחל זיך אין דערהיים. מיר ווילן דיך נישט פארשעמען, בלייב אין דערהיים. זייער גוט.

הלכה ב׳: אסור לבית דין לקפוץ בנדויו במהרה

חברותא א: זאגט ער, **"וכן כל תלמיד חכם ששנה חייב נידוי"**. נישט נאר א זקן בחכמה, אדער א גרויסער נשיא אדער א בית דין. א תלמיד חכם וואס איז חייב נידוי, אלס איינער פון די זאכן וואס מ'האט פריער געלערנט ווען מ'איז חייב נידוי, איז דער בית דין דא אין א דילעמא.

זאגט ער, **"אסור לבית דין לקפוץ בנדויו במהרה"**. טאר נישט דער בית דין שפרינגען... "נדויו" איז אויך א לשון פון שפרינגען גראדע. טאר נישט דער בית דין שפרינגען אינעם מנדה זיין.

חברותא ב: וואס הייסט "לקפוץ"? יא, די אבן בי... ווארפן.

חברותא א: בית דין טאר נישט אויפשפרינגען אינעם זייער שנעל מנדה זיין. **"אלא בורחין מדבר זה ומשמטין ממנו"**. מ'דארף זיך פרובירן ארויסדרייען ווי לאנג מ'קען.

ס'איז אנדערש ווי ביי א זקן ממרא וואס מ'טוט נישט. א נארמאלער תלמיד חכם, אויב איז ממש נישטא קיין ברירה, מעג מען. אבער בית דין דארף זיין זייער העזיטענט און טרייען אלע אנדערע מיני וועגן אים צו מאכן תשובה טון אדער מאכן אז מ'זאל אים נישט דארפן מנדה זיין.

חידוש: אפילו א צורבא מרבנן

חברותא א: די גרויסע חידוש איז אפילו א תלמיד חכם, ס'הייסט א ישיבה מאן, נישט איינער וואס איז א חכם שוין. נאך וואס ער איז א חכם האט ער נאך א תלמיד, אדער ווי מ'זעט אין די גמרא רופט מען אים "צורבא מרבנן". אפילו אים, מ'דרייט זיך ארויס.

ס'זעט אויס אזוי ווי מ'טוט אזוי ווי די ר' יאנקעלע'ס עצה. ער זאגט, "קען זיין ס'קומט אים נידוי, אבער איך דארף נישט זיין דער רשע וואס טוט עס."

די גמרא: רב פפא און נידוי פון צורבא מרבנן

חברותא א: די גמרא זאגט, "ממני הנגידה דצורבא מרבנן ולממני השמתא". מ'האט אים אפילו געשלאגן, אזוי ווי מ'זאגט מלקות איז קיין מיתת בית דין. אבער מ'האט זיך נישט גענומען אים דארט צו האבן א מנין. מ'דארף זיך צוזאמזעצן די בית דין.

דיגרעסיע: די מעשה מיט'ן בני יששכר און דעם ראפשיצער רב

חברותא ב: ס'איז אזוי ווי דער בני יששכר, יא, דו קענסט די מעשה מיט'ן בני יששכר און דער ראפשיצער רב?

חברותא א: ניין?

חברותא ב: די הייליגע זיידעס, נו, ס'האט זיך געמאכט צווישן די צוויי הייליגע זיידעס. איך געדענק שוין נישט די דעטאלן. מ'האט געוואלט מאכן א חרם אויף פשיסחא, מיין איך, איך האב מיך דערמאנט. דער ראפשיצער רב האט גערופן אן אסיפה, און מ'האט גערופן דעם בני יששכר.

דער בני יששכר האט געזאגט אז ס'שטייט ביי יצחק אבינו, יא, דו קענסט, ביי די עקידת יצחק, אויף צו שעכטן יצחק האט דער אייבערשטער אליינס גערעדט. אויף צו נישט שעכטן האט ער געשיקט א מלאך. זעט מען פון דא אז אויף צו שעכטן א איד דארף דער אייבערשטער אליינס זאגן. אפילו דער רב וואס האט גערופן די אסיפה איז א מלאך.

חברותא א: סאו, דאס איז ממש אן עונש.

חברותא ב: יענער האט שטייט געטענה'ט אז ער האט געטון אן עוולה, מען דארף דא עפעס טון, ס'איז נישט פשוט אזא דזשאוק, ס'איז יענער עפעס אן ערנסטע דילעמע, עפעס אן ערנסטע שאלה. אבער ער זאגט, איך כאפ אים זאלאנג מען קען. ער האט זיך ארויסגעדרייט. ער זאגט...

חברותא א: ניין, ס'זעט טאקע אויס, ווייל אויב וועט מען זאגן ניין, אדער די בי"ד זאגט, איינער קומט זאגן דאס און דאס וואס דער תלמיד חכם האט געטון, זאגט מען אים ניין, מ'מאכט נישט קיין שמיתא, דאס אליין איז אן עוולה.

ניין, מ'זאגט אים, טראכט, מ'וועט אים זאגן, מ'וועט אים זאגן, ער זאל צוריקקומען אין צוויי חדשים ארום, מ'וועט מען מאכן די שמתא ווען ס'פארט יעצט. ס'איז דא א וועג, ס'איז דא וועגן זיך ארויסצודרייען. אמאל קומט עס צו נענט צו דעם שטיקל.

ביאור "חסידי החכמים"

חברותא א: זאגט ער, **וחסידי החכמים**... יא, ווער איז דער חסידי החכמים? ווער איז עס? דער רב פפא. תיתי לי דלא שמתי צורבא מרבנן.

חברותא ב: חסידי החכמים מיינט לכאורה חסידים חכמים, נישט חסידים פון די חכמים. קלוגע חסידים.

חברותא א: ניין, יא, ווייל די חסידים פון...

חברותא ב: ער מיינט יא. די נישט תלמידי חכמים.

חברותא א: יא יא, ער מיינט... די זענען מדות חסידות פון א חכם. קוקסטו, ער מיינט אפשר משמעות אויך קלוגע חסידים, ווייל ס'איז דא חסידים שוטים מאכט מען חורבן. דאס איז די צייט באקאנט פון רב פפא, אז דער רב האט געמאכט א פסק, אפשר דער אנדערער אויך האט אים דעמאלט געוואלט.

לא משתבחנא, צריכא למישבח נפשיה, דלא נימני מעולם לנדבת תלמיד חכם. ער איז קיינמאל נישט געווארן פארט, ער איז קיינמאל נישט געקומען צו די אסיפה, אזוי ווי דו זאגסט, וואו מ'גייט מנדב זיין א תלמיד חכם.

אפילו נימנו על הלל הכותו משום מלקות, אויב יא, אויב מ'דארף געבן מלקות פאר א תלמיד חכם, איז ער יא געווען א חלק פון דעם, ווייל מ'געבט מלקות בצנעא, יא. **אפילו מכות מרדות נימנו על הלל הכותו**, נישט נאר מלקות דאורייתא, און אפילו מלקות דרבנן איז ער דא אים צו געבן. אבער שמתא איז א גרויסער בדיעבד.

דער באלאנס צווישן כבוד התורה און פראטעקציע

חברותא א: זייער גוט. סאו ס'איז זייער וויכטיג, מ'דארף מאשר זיין דא. מ'מיינט נישט אז די חכמים זאלן פראטעקטן זיך איינס דעם צווייטן. ס'איז די אמת'דיגע וויכטיגע זאך אז די כבוד התורה זאל זיין שטארק ביי די עולם, און וועגן דעם, אפילו א תלמיד חכם, מ'הערט אז אין די ישיבה האט מען מנדה געווען איינער ווייל ער האט עפעס פארזינדיגט, ס'איז אויך נישט קיין וועג, און מ'דארף זיך זוכן שטארק ארויסצודרייען פון דעם.

מ'דארף טראכטן וויאזוי אויך, ס'קען זיין אז ווען די דעת הקהל איז אנדערש קען מען עס אנדערש אנקוקן. פארקערט, אסאך מאל מענטשן קוקן עס אן אז מ'פראטעקט די אייגענע, מ'איז נישט אנגעסט, אויב דער תלמיד חכם וואס האט באשווינדלט און באגנב'עט א מענטש.

וועגן דעם וואס קען זיין אז דאס ווארט דא איז נישט מותר, אז זיי זאגן נישט קלאר און פנים אריין "אונז פראטעקטן אונזערע". אויב ער איז נישטא קיין ברירה און פאר די כבוד התורה דארף מען אים דוקא יא מאכן א השמטה, אפשר מאכט מען דעמאלטס א השמטה, א נידוי, אויב דאס איז די כבוד התורה. מ'דארף פארשטיין די סיטואציע.

חברותא ב: יא, אבער דו זאגסט אז ס'איז דא...

תשובת הרמב"ם בענין חזן שיש עליו רינון

פארקערט, דער רמב"ם ברענגט אזא שיינע תשובה אין רמב"ם, וואס מ'האט געפרעגט אויף עפעס א חזן צו מ'זאל אים מעביר זיין, צו ער קען זיין אן עדות, נישט קענען זיין אן עדות. ס'איז געווען א רינון אז ער טוט עפעס זאכן וואס מ'טאר נישט טון.

זאגט דער רמב"ם זייער שארף אז מ'איז נישט מעביר קיינעם פון זיין אמט וועגן א שמועה. אפשר איז דא עדות, אפשר איז אנדערש. אבער ער ברענגט אויף דעם די אלע גמרות אז א תלמיד חכם שסרח, אפילו ווען ער האט יא געטון, דארף מען חולק זיין על כבודו.

די ווארט איז אזוי: א תלמיד חכם איז דאך אן אמת'דיגער תלמיד חכם, מ'רעדט דאך נישט אז ער איז סתם א פאסטן אין די ישיבה, ער קען דאך טאקע מער לערנען, ער האט דאך טאקע עפעס ווערט. און אפילו ער האט טאקע געזינדיגט, דער גאנצער יצר הרע האט אים געזינדיגט, איז דער כבוד התורה מחייב אז מ'זאל אים טריטן מער בדרך כבוד.

אבער ס'איז גערעכט, אז מסתמא אויב ער איז מזיק פאר א צווייטן, אויב פארקערט, ער נוצט זיין פאסטן כדי צו באשווינדלען, איז פארקערט. אזוי ווי ער ברענגט אז ס'איז געווען איינער, עפעס א מעשה אין מועד קטן וואס מ'האט דוקא יא מנדה געווען, ווייל ס'איז געווען עפעס אזא קעיס וואס ער האט געטון, ער האט קיצור אויסגענוצט אדער זיך פארשטעלט, וואטעווער. הכא נמי.

אבער ס'איז דא אזא זאך.

סדר הנידוי - כיצד הוא הנידוי

יעצט גייט דער רמב"ם זאגן וויאזוי ס'ארבעט.

אקעי, ס'איז דא א נידוי. **כיצד הוא הנידוי?** זאגט ער: **"אומרים 'פלוני בשמתא'".**

יענער איז אין שמתא — איז די ארמישע ווארט, די גמרא'דיגע לשון פאר נידוי, יא? נידוי, חרם, ושמתא. איך ווייס נישט, ס'איז דריי ווערטער וואס מיינען די זעלבע זאך. אזוי ווערט חל דער נידוי — מען קען אים שרייען "פלוני בשמתא".

נידוי בפניו ושלא בפניו

אדער ווען מ'איז אים מנדה שלא בפניו. אבער ס'איז דא דער דין אז מ'זאל אים זאגן **"אמרנו פלוני זה בשמתא"** — מ'זאל עס זאגן אין זיין פנים.

חברותא א: זאל דער רמב"ם מיינען דא סתם די דיוק דיוק, אדער ווייסטו, א דין אז ווען מ'מאכט א נידוי זאל עס זיין אין זיין פעיס?

חברותא ב: אויך איז דא אז מ'קען אים מנדה זיין שלא בפניו. אויך איז דא אז מ'זאל אים זאגן דעם. פארוואס? ווייל כדי אונזער לשון הקודש זאל זיין פערפעקט, דער רמב"ם איז געווען דא א גרעמער פאליס?

ס'איז סתם אן ענין אז מ'זאל נישט טון אונטער זיין רוקן, נאר מ'זאל האבן די גאטס צו זאגן אין זיין פנים. ער זאגט נישט אז מ'זאל עס טון, ער זאגט אויב מ'טוט עס אין זיין פנים, טוט מען עס אזוי. דאס איז די וועג עס צו טון. ס'איז טאקע אז ווען ער איז אין בית המדרש ווען מ'מאכט א נידוי, זאגט מען נישט "יענער דארטן", נאר מ'זאגט עס אין זיין פעיס — "דו".

לשון חרם

א חרם... שוין, דאס איז נידוי. וואס איז חרם?

דער רמב"ם וועט שוין זאגן די חילוק צווישן נידוי און חרם. אויב מ'מאכט א חרם און נישט א נידוי — **אומרים "פלוני מוחרם"**.

בקיצור, ס'איז די לשון. מ'זאגט "מוחרם", ווערט ער מוחרם.

לשון "ארור" - ארור בו אלה, בו שבועה, בו נדר

חברותא א: וואחת... מ'זאגט מ'אנדערש? וואס איז ווייטער אנדערש דא? אדער דאס איז עס? ווען מ'מאכט א חרם, מאכט מען אויך "ארור"? איך ווייס נישט.

חברותא ב: **"וארור בו"** — דאס איז דאך סתם לשון הגמרא. "וארור בו, אלה בו, שבועה בו"?

חברותא א: ניין. "וארור... וארור..." ניין.

חברותא ב: **"ארור בו"** — דאס איז די לשון. "ארור", אויב מ'זאגט "ארור", "פלוני ארור", איז **"בו אלה, בו שבועה, בו נדר"**.

דאס הייסט, די לשון "ארור" מיינט סיי אלה, וואס איז א קללה, סיי שבועה — דאס הייסט מ'קען זיין לשון שבועה, און סיי נדר.

סך הכל וואס מ'זעט פון דא אז מ'קען אויך מנדה זיין איינעם מיט לשון "ארור", אזוי פארשטיי איך. ס'איז א לשון פון גמרא. אבער דאס איז אז אויך קען מען מאכן "ארור", אדער "אלה", אדער "שבועה", אדער "נדר". מ'קען עס נוצן איינע פון די ווערטער. אבער דאס איז א לשון הגמרא — "ארור בו נדר, בו קללה, בו שבועה".

ראיה מברק ומרוז

בקיצור, ער ברענגט א ראיה, אז אילא האט געזאגט אז ברק האט געזאגט "אורו מרוז", האט אילא געזאגט אז "בארבע מאות שופרות שמתיה ברק למרוז". ער האט מיט פיר הונדערט שופרות משמת געווען מרוז.

ער האט געזאגט אז מען זעט אז די לשון ארור קען אויך מיינען — ס'קען מיינען אן אלה, די אלה מיינט ארור כפשוטו, אדער ס'קען מיינען א לשון שבועה, "אם לא אעשה כן ארור וכו'", דאס קען אויך מיינען נידוי.

לכאורה איז דא א זאך וואס גיבט מיר צו טראכטן אז מען דארף נישט זאגן לשון שמתא, מען קען אויך זאגן לשון ארור. יא.

התרת נידוי וחרם

אזוי, און ער גייט זאגן אז אויב ער האט נישט חרטה נאך די נידוי מאכט מען א חרם.

חברותא א: אה, די נידוי איז אזוי ווי די אנפאנג, די ערשטע, אויב נישט?

חברותא ב: אקעי.

וויאזוי מען האט געלערנט... איז די קצות מתירים א נידוי או חרם — וויאזוי אנדוט מען עס, וויאזוי פיקסט מען עס?

"אומרים לו 'שרוי לך ומחול לך'" — ביז מ'איז מתיר און ביז מ'איז מוחל, מ'איז מוחל. און ער ווערט מתיר שלא בפניו — **"אומרים 'פלוני שרוי לו ומחול לו'"**.

די זעלבע זאך. בקיצור, ס'איז זייער סימפל צו מאכן א נידוי און א חרם — מ'דארף נאר זאגן, ס'איז נאר א ווארט. מ'דארף נישט ברענגען קיין שופרות. מ'קען ברענגען שופרות. מ'דארף נישט די לעכט, פולסא דנורא, פתקא...

הנהגת המנודה - מהו המנהג שנוהג המנודה בעצמו ומה שנוהגים בו

זאגט ער ווייטער: **מהו המנהג שנוהג המנודה בעצמו ומה שנוהגים בו?** וואס איז די מנהג, וויאזוי פירט זיך א מנודה, און וויאזוי פירט מען זיך מיט אים?

איסורי המנודה

זאגט ער אזוי: א **מנודה אסור לספר ולכבס כאבל** — די דין ווי אן אבל לגבי זיך וואשן און זיך גאלן — **כל ימי נידויו**, ווי לאנג ער איז א מנודה טאר ער זיך נישט וואשן און זיך שערן.

ואין מזמנין עליו — מ'רעכנט אים נישט.

חברותא א: ס'מיינט צו זאגן מ'עסט נישט מיט אים ברויט צוזאמען, אדער מ'קען נישט מאכן קיין ברכת המזון צוזאמען מיט אים?

חברותא ב: אפשר ביידע צוזאמען. אפילו ער עסט נישט מיט אים פת, אפילו ער עסט, מ'קאונט אים נישט. דאס מיינט אז ער איז נישט קיין חלק פון ציבור. וויאזוי מ'זאגט פאר א מענטש אז ער איז נישט אין ביהמ"ד, מ'ציילט אים נישט, מ'זאגט "אשרי יושבי ביתך" און נישט דו.

ולא מצטרפין אותו לעשרה לכל דבר שצריך עשרה — מ'רעכנט אים נישט פאר א צענטער לכל דבר שצריך עשרה.

ולא יושבין עמו בד' אמות — מ'זיצט נישט אין זיינע ד' אמות.

מה מותר למנודה

אבער וואס יא, וואס מעג מען יא?

שונה לאחרים — ער מעג יא שונה זיין.

חברותא א: מיינט דאס דווקא משנה זיין, נישט לערנען לכתחילה, אדער עס מיינט אז ער מעג לערנען?

חברותא ב: ניין, לערנען. שונה מיינט, איך מיין, לערנען משנה געוועגליך. **שונה ושונין לו**, יא. ער מעג לערנען, ס'איז נישט קיין ביטול תורה. לערנען מעג מען. ער וועט נישט אויס מגיד שיעור.

שונה לאחרים הייסט אויב ער איז א מגיד שיעור, בלייבט ער. אויב איז ער א תלמיד, בלייבט ער א תלמיד.

היסוד: לערנען איז דאס לעבן

ס'איז דא אזא זאך ווי עיר מקלט, אז יא, דאס איז א חלק פון די לעבן — עיר מקלט שיקט מען מיט די תלמידים. פונקט ווי מ'קען זען אז א מנודה איז א... מ'וועט אים קנס'נען, אבער מ'וועט אים נישט צונעמען זיין לעבן. לערנען איז די לעבן, סאו לערנען לאזט מען ווייטער לערנען מיט אים, און מ'רעדט מיט אים.

מ'קען זען אז א מנודה איז אביסל מער, אבער אפילו א מנודה מעג לערנען פאר זיך אליין, ס'איז נישטא קיין אזא זאך.

פרנסה

און די זעלבע זאך אויך פאר זיין פרנסה — מ'נעמט נישט צו זיין בעיסיק פרנסה. ווען ס'איז נשכר, ער מעג ווייטער ווערן פארדינגען פאר זיין ארבעט, און א שכיר מעג דינגען ארבעטערס. דאס מעג ער יא טון.

מנודה שמת בנידויו

זאגט ער, ווען מ'איז מנדה אויף — אויב ער איז געשטארבן ווען ער איז נאך געווען מנודה, ווערט עס נישט אויטאמאטיש עקספייערד.

צענדליגער אבער אלע אנדערע עונשים — מ'געבט נישט ווייטער מלקות ווען ער איז געשטארבן, מ'קען נישט. אבער די נידוי זעט דאס אז ס'איז נישט קיין עונש אויף די גוף, ס'איז מער א קאמיוניטי זאך, ס'איז אזוי ווי א סטעיטמענט אז ער...

רייט, סאו זיין לויה קען אויך נישט זיין. קען נישט זיין אז א מנודה איז געשטארבן ווערט זיין לויה, ער קומט צו זיין לויה אין בית המדרש.

חברותא א: יא, ווען ס'איז א פיזיקל זאך, וועם גייסטו שלאגן? דער מענטש איז מער נישט דא.

חברותא ב: אבער די ענין פון כבוד — כבוד איז דאך שייך אויך ווען מ'איז געשטארבן. דאס קען זיין א זאך, ווייל סקילה איז נישט כבוד, אבער ס'איז דא א זאך ווי געבן כבוד פאר א מת. אונז געבן אים כבוד.

רייט, ס'איז א סטעיטמענט אז אונז זענען אים מחשיב. דא דארף מען ווייטער האלטן די סטעיטמענט אז אונז זענען אים אבער נאך נישט מחשיב.

אבן על ארונו

בית דין שולחין ומניחין אבן על ארונו — מ'לייגט א שטיין אויף זיין ארון.

כלומר שהן רוגמין אותו — ס'איז א סימבאליק סקילה.

חברותא א: אזוי, אזוי.

חברותא ב: אדער מ'קען פארשטיין אז די רמב"ם מיינט... אין די גמרא שטייט "מניחין אבן על ארונו", ער ברענגט די לשון פון די רי"ף — "זכר לסקילה".

אפשר די רמב"ם מיינט צו זאגן פארקערט, אז דאס וואס שטייט אין די גמרא "מניחין אבן על ארונו" מיינט אז מ'ווארפט די ארון מיט שטיינער. ניין — **כלומר** אז מ'דארף לייגן א ארון, איז דאס א סימן סטעיטמענט **שאין רוגמין אותו**. אז מ'מיינט צו זאגן מ'דארף אים קוקן ווי ס'איז אין סקילה. קען זיין זאכן וואס קומט אים נישט קיין סקילה, אבער ס'קומט אים סקילה — **כדי שיהא מובדל מן הציבור**.

סאו דער אבן דארף אזוי סימבאליזירן אז מ'איז נישט באשטראפן אים.

אין מספידין ואין מלווין

ווייטער זאגט ער: **ואין צריך לומר** — ס'איז א פשיטא — **אז מ'איז נישט מספיד נושא, און מ'איז אים נישט מלווה** מיט תלמידי חכמים.

ס'איז דאך נאר די מענטשן וואס זענען זיך מתעסק מיט אים טראגן זיין ארון, אבער מ'גייט נישט עקסטערע מענטשן אים באגלייטן.

דיני המוחרם - יתר עליו המוחרם

זאגט דער רמב"ם, דאס איז איינער וואס מ'האט געמאכט אין נידוי, אבער ס'איז דא אויך חרם, וואס דאס איז נאך א הארבערע זאך. און וואס איז אויף אים די הלכה?

חילוק בין נידוי לחרם בענין לימוד

ער, מ'גיבט אים אויך נישט די זאך אז ער מעג לערנען. **שונה שונה** — א חרם **שונה לא**, ער טאר נישט לערנען מיט אנדערע מענטשן, און מ'טאר נישט לערנען מיט אים.

אבל שונה הוא לעצמו כדי שלא ישכח תלמודו — ער לערנט אליין, כדי שלא ישכח תלמודו, און ער האט ווייטער א מצוה פון תלמוד תורה. ער זאל ווייטער לערנען כדי שלא ישכח תלמודו — מ'גייט דאך די חרם גייט זיך דאך אמאל ענדיגן, און אין צווישן זאל ער נישט ווערן אן עם הארץ.

חילוק בענין פרנסה

ואינו נשכר ואינו שוכר לו — מ'דינגט אים נישט, און ארבעטערס טארן נישט געדינגען פאר אים, ס'טייטש ער טאר נישט דינגען ארבעטערס.

ואין נושאין ונותנין עמו — מ'טוט נישט מיט אים ביזנעס. ווייל אין נידוי האט דאס געשטאנען, לכאורה מעג מען דאס אויך טון.

ואין מתעסקין עמו אלא מעט עסק כדי פרנסתו — מ'טוט א ביסל, מ'האלט אים ביים חיות, סאו אביסל פרנסה מעג מען אים געבן, אבער נישט מער פון דעם.

וויאזוי ווערט מען מוחרם - דער פראצעס פון נידוי צו חרם

אה, יעצט גייט מען זען וויאזוי ווערט מען מוחרם. וויאזוי ווערט מען מוחרם?

זאגט דער רמב"ם אזוי: **מי שישב בנידוי שלשים יום ולא ביקש להתיר לו** — איינער וואס איז געווען בנידוי שלשים יום, איינער איז בנידוי קען ער דאך קומען בעטן, ווען ער טוט תשובה, האט מען זיך געלערנט פריער, איז מתירין לו נידויו. איז ווי לאנג ער קומט נישט בעטן, איז דער פשט אז ער איז אזוי עומד במרדו.

מנדין אותו שנית — לייגט מען אים אריין נאכאמאל אין נידוי.

נידוי איז נישט אן עונש - ס'איז א טול

סאו דא זעט מען אז א נידוי איז נישט אן עונש עכט, ס'איז מער אזוי ווי א טול צו מאכן. ס'איז געמאכט אז דו זאלסט תשובה טון — דו האסט עפעס ראנג געטון, ס'איז א וועג אים צו צוברעכן. ער איז אן עקשן, לייגט מען אים אין נידוי ביז ער וועט זיך קומען בעטן.

ס'איז נישט אזוי ווי אן עונש דא אין שמים, אזוי ווי איך מלקא איז פשט "ונקלה אחיך לעיניך" — מיט דעם קומסטו אפ. א נידוי קומט מען נישט אפ. ס'איז נאר א... ס'איז נאר א... ס'איז נאר א...

פארשטיין דעם דין פון מנודה שמת

מיט דעם קען איך אפשר בעסער פארשטיין די פריערדיגע הלכה: ווען מען שטארבט, מען וואלט געקענט טראכטן איינמאל ער איז געשטארבן, רעכנט מען אז כאילו ער איז געקומען בעטן. דער חידוש איז ניין — ווילאנג ער האט נישט למעשה געבעטן, רעכנט מען ווי ער איז ווייטער בנידוי. ווייל ער האט זיך גע'עקשנ'ט ביז די לעצטע מינוט.

דאס איז משמע אז ער האט זיך ארויסגעדרייט — אפילו דער טויט האט דיך נישט אויסגעלייזט פון דיין נידוי. מ'דארף די לעצטע מינוט זאגן...

מנודה שמת בלא שביקש התרה

ס'איז נישט אזוי ווי אונזער אנשמועסן אזוי ווי איך, "מלכותא, פשט פון ניקולאיעך לייג איך", מיט דעם קומסטו אפ. א נידוי קומט מען נישט אפ. ס'איז נאר א... ס'איז נאר א... ס'איז נאר א... מיט דעם קען איך אפשר בעסער פארשטיין די פריערדיגע הלכה אז ווען מען שטארבט... מען וואלט געקענט טראכטן, איינמאל ער איז געשטארבן, רעכנט מען אז כאילו ער איז געקומען בעטן. דער חידוש איז ניין, ווילאנג ער האט נישט למעשה געבעטן, רעכנט מען אים ווייטער בן נידוי. אז ער האט זיך גע'עקשנ'ט ביז די לעצטע מינוט. ס'איז נישטא קיין זאך אז ער זאל זיך ארויסדרייען, אפילו דער טויט האט אים נישט אויסגעלייזט פון זיין נידוי. ער דארף די לעצטע מינוט זאגן, "איי עם סארי, איך בעט זיך איבער". אקעי.

הלכה ז': ישב שלשים יום ולא ביקש להתיר

וואס איז אויב ער וויל טאקע נישט, ער לאזט זיך נישט? **ישב שלשים יום בנידויו ולא יבקש להתיר** — אויב ער זיצט דרייסיג טעג און ער בעט נישט אז מ'זאל אים מתיר זיין, טאקע די נידוי ארבעטט נישט.

אה, ס'הייסט אז די נידוי איז געווען נאר פאר שלשים יום? דאס מיינט עס?

זעט אויס... וואס איז אויב ער האט געמאכט א נידוי פאר דרייסיג טעג? א נידוי איז א דרייסיג טעג פעריאד, און נאך דרייסיג טעג דארף מען מאכן א פרישע נידוי. אדער, אויב ס'איז שוין צוויי מאל דרייסיג טעג און ער האט נאכאלץ נישט געבעטן, **מחרימין אותו**. נעמט מען עס צום נעקסט לעוועל, מען מאכט עס שטרענגער. מען מאכט פון א נידוי גייט מען צו א חרם, וואס

איז חמור ווי מיר האבן פריער געלערנט, אז מ'טאר נישט לערנען מיט אים און אזוי ווייטער.

הלכה ח': היתר נידוי וחרם — בכמה מתירין?

אבער זאגט די רמב"ם ווייטער, **ובמה מתירין הנידוי או החרם?** וויאזוי איז מען עס מתיר? זאגט ער, **בשלשה**. דריי מענטשן זענען עס מתיר.

דארט מאכן א נידוי קען איין מענטש, אזוי איז געשטאנען פריער. פאר די כבוד פון די חכם קען אפילו א הדיוט מאכן א נידוי. מתיר זיין א נידוי דארף מען האבן דריי מומחים אדער דריי הדיוטות, דריי מענטשן.

זאגט ער, **ויחיד מומחה מתיר הנידוי לבדו** — אדער דריי הדיוטות. דאס הייסט, ווי לאנג ס'איז הדיוטות דארף מען דריי, אויב ס'איז א יחיד מומחה איז גענוג אפילו איין מענטש. יא.

תלמיד מתיר אפילו במקום הרב

ויש לתלמיד להתיר הנידוי או החרם אפילו במקום הרב. מיר האבן דאך פריער געלערנט הלכות וואס מ'טאר נישט טון וואן ס'איז דא א רב, מ'טאר נישט מורה זיין הוראות. אבער ס'איז דאך יא אן ענין פון מתיר זיין א נידוי וואן מ'קען.

דאס הייסט, אויב ווייסט א תלמיד אז איינער האט חרטה געהאט פון זיין עבירה און ער וויל א תיקון, מעג אפילו א תלמיד מתיר זיין די נידוי או חרם אפילו וואן ס'איז דא א רב.

פארוואס? זעט אויס ס'איז נישט אזא גרויסע זאך, ס'איז פאר א נידוי עפעס א טשיפע זאך בעיסיקלי, מ'קען עס געבן טשיפ. אדער דאס קען זיין ווייל ס'איז דא אן ענין פון ווי שנעלער אויסלייזן א מענטש פון נידוי, און די מינוט וואס ס'קומט זיך אים מער נישט, און אים העלפן זיך ארויסדרייען פון די בלאטע.

הלכה ט': שלושה שנידו והלכו להם

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **שלושה שנידו והלכו להם** — דאס הייסט וואס איז אויב ס'איז געווען...

אה, און מ'רעדט דא מיט די זעלבע מענטשן וואס האבן געמאכט דעם נידוי?

מ'ווייסט נישט, אפשר געווענליך. על כל פנים, מ'זעט אז געווענליך אז איינער האט מנדה געווען א חבר דארף מען אים איבערבעטן אז ער זאל מסכים זיין אז ס'זאל ווערן צוריק אויס, און נישט אז ס'איז נישט חשוב גענוג.

אבער וואס איז אויב זיי זענען נישט דא? אה, די דריי וואס האבן... א בית דין פון דריי וואס האבן געמאכט דעם נידוי און זענען אוועקגעגאנגען, **וחזר זה המנודה בגללו** — און דער מענטש איז נאך יא געבליבן דא, און ער האט זיך חרטה געהאט, זאגט מען נישט אז ער בלייבט יעצט טאקע מנודה, נאר **מושיבין לו אחרים ומתירין לו** — קענען דריי אנדערע מענטשן אים מתיר זיין.

מי שלא ידע מי נידהו

און וואס טוט זיך **מי שלא ידע מי נידהו**? איינער איז מנודה געווען, און ער ווייסט אבער נישט ווער ס'איז געווען. **ילך אצל הנשיא ויתיר לו נידויו.** ער זאל גיין צו די נשיא, און די נשיא זאל מתיר זיין נידוי. אינטערעסאנט.

הלכה י': נידוי על תנאי

זאגט ווייטער דער רמב"ם, **נידוי על תנאי** — אויב א מענטש מאכט א נידוי על תנאי, ער זאגט נישט סתם ער איז בנידוי, נאר ער זאגט ווי לאנג דו וועסט נישט אויפהערן טון כך וכך. אדער אפילו **על פי עצמו** — אפילו א מענטש מאכט זיך אליין בנידוי, א מענטש קען זיך אליין אריינלייגן בנידוי.

וויאזוי גייט עס? ער זאגט **הריני בנידוי אם לא אעשה כך וכך**. יא, אויב טו איך נישט אזוי. איז **צריך התרה**. ער דארף התרה.

דיון: פארוואס דארף מען התרה אויב דער תנאי איז נישט געשען?

אפילו וואן די תנאי האט זיך געענדיגט? אפילו ער האט נישט מקיים געווען די תנאי? וואס מיינט ער דארף התרה?

ניין, אפילו למעשה ער האט געטון די ריכטיגע זאך. ער זאגט, "אויב גיי איך מבזה זיין יום טוב שני, זאל איך זיין בנידוי", און ער האט טאקע למעשה נישט מבזה געווען יום טוב שני, דארף ער דאך התרה.

וואס איז פשט? לכאורה, ס'איז נאר געשען דורך א תנאי, פארוואס זאל מען דארפן התרה אפילו אויב די תנאי איז נישט געשען? דעטס ווירד. איי דאונט נאו.

מקור פון יהודה

און נאכדעם זאגט ער, קוק ווייטער, **וכן תלמיד חכם** — פירט ער אפילו אויס אז דער רב איז שוין נישט טועה אין די הלכה. **תלמיד חכם שנדה עצמו, אפילו נדה עצמו על דעת פלוני, אפילו בדבר שחייב עליו נידוי, הרי זה מתיר לעצמו.** ער קען זיך אליין מתיר זיין זיין נידוי. אפילו ער האט עס געטון על דעת פלוני, אז אויב יענער וועט חרטה האבן וועט ער אים מוחל זיין, אז דאך דארפן בנידוי זיין בנידוי, אפילו דבר שחייב עליו נידוי קען ער יא מתיר זיין לעצמו.

איך ווייס נישט, דער רמב"ם איז נישט מסכים. בקיצור, איך כאפ נישט פונקטליך די הלכה פון די דאזיגע נידוי, איך פארשטיי נישט וואס ער מיינט.

די גמרא ברענגט עס פון יהודה, אז יהודה האט געזאגט **אם לא אביאנו אליך וחטאתי לך**, און מ'זעט פון וואס אז ער איז געווארן... איז ער געווען בנידוי, אפילו ער האט צום סוף אהיימגעברענגט בנימין? מעצם מיתתו קען מען זען א ראיה, ער האט זיך אליינס געלייגט בנידוי, ער האט אליינס געזאגט "וחטאתי לך", און די גמרא זאגט אז "וחטאתי לך" מיינט ער זאל זיין בנידוי.

שולחן ערוך'ס מהלך

אבער וואס איז דער... סאו ער ברענגט אז דער שולחן ערוך פסק'נט די הלכה מיט א תנאי, מיט א... מיט א מהלך, אז ער מיינט צו זאגן באופן וואן ס'איז דא א גרויסע טשענס אז ער וועט נישט קענען איינהאלטן די תנאי, דעמאלט איז עס שוין חל פון בעצם פון מאכן די נידוי, אפילו ס'איז א זאך וואס ס'קען זיין אז ער וועט נישט קענען האלטן.

הלכה י"א: מנודה בחלום

אקעי, נידוי בחלום איז דאך מיר שוין נישט געשטאנען אזוי גוט. מנודה בחלום פארשטיי איך אויך נישט. קודם נעמען וואס ס'שטייט. זאג זאג זאג.

ווייטער זאגט דער רמב"ם, הלכה י"א, **מי שנודה בחלום, אפילו ידע מי נידהו, צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות להתיר לו נידויו.** ס'איז אן אינטערעסאנטע הגדרה, צען מענטשן וואס לערנען הלכות, צען מענטשן וואס זענען א שטיקל תלמידי חכמים.

דיון: וואס מיינט "שונין הלכות"?

אה, די גאנצע נושא פון נידוי האט זייער שטארק צוטון מיט די נושא פון תלמידי חכמים. סאו די תלמידי חכמים, זיי זענען אין טשארדזש. סאו שונין הלכות מיינט אז ער קען באלד אומזען אז ס'איז דא משנה און הלכות. איך ווייס נישט פונקטליך וואס מיינט שונין הלכות, צו ס'מיינט הלכות גמרא? וואס פשט הלכות?

קוק, ער ברענגט פון די שאילתות א נוסח פון די גמרא, ער זאגט אז מ'דארף מענטשן "דגמירי אבות ומדות" — מענטשן וואס קענען לערנען משנה און מדרשות און מכילתות. נישט ממש גרויסע תלמידי חכמים, אבער עפעס א שטיקל תלמידי חכמים, צען מענטשן.

פארוואס דארף מען דא צען?

סאו נישט, פריער האבן מיר געלערנט דריי הדיוטות קענען. ס'זעט אויס אז א נידוי בחלום... ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל א נידוי בחלום איז פשט ער זיצט אליינס, זיינע אייגענע דמיונות, זיינע אייגענע מחשבות האבן אים מנדה געווען.

ס'איז איינער טרייט צו זאגן אז ס'איז א מעסעדזש צו אים. אין די חלום זעט מען גרויסע מעסעדזשעס וואס א מענטש שיקט צו זיך אליין, כביכול, whatever דאס מיינט.

אביעסלי, די אסאמפשן דא איז אז ס'איז נישט זיך אליין. אביעסלי, די אסאמפשן דא איז, דער וואס האלט אז די ברכת חלומות איז אן ענין פון מרידין, דארף לכאורה האלטן אז דאס ארבעט נישט. אבער די הלכה פון א נידוי בחלום איז אזוי ווי א חלום איז אין הימל האט מען אים מנדה געווען.

דיון: וואס איז דער מציאות פון א נידוי בחלום?

אבער רב יהודה אמר רב, ער קען דאך גיין צו די מענטשן וואס האבן אים בחלום מנדה געווען.

אלא מאי, ס'האט נישט מיט די מענטשן. ס'איז א מעסעדזש, אזוויו דו זאגסט, ס'איז אן ענין השמים.

רייט, ווייל דאס איז נאר דער עליון נביא, איך ווייס נישט ווער, דער שר החלום האט געשיקט, האט זיך מתלבש געווען אין יענעם מענטש. מיינט נישט אז יענער מענטש ווייסט דערפון.

יא, ווען איך קום צו דיר אין חלום, בין איך נישט דארט געווען. ס'איז נאר דיר... דער חלום האט דיך געשיקט.

איך הער.

ראציאנאליסטישער מהלך

ס'קען זיין אז ס'איז א מין זאך, ווען א מענטש חלומ'ט אז ער איז מנודה אין חלום, וואס איז פשט? אז ער האט זייער א שוואכע סעלף-קאנפידענס, ער האלט אז ער איז עקסקאמיוניקייטעד. דארף ער צען מענטשן זאלן אים בוסטן, זאלן אים זאגן: נישט, דו ביסט גוט, מ'זאל אים...

דו זאגסט א ראציאנאליסטישע פשט.

וואס איז שלעכט אז די חלום איז א סיריעס זאך? אגעין, ווער ס'נעמט נישט ערנסט זיינע חלומות, אפשר דארף ער טאקע נישט. אפשר דאס רעדט נישט פאר מענטשן וואס גלייבן אין חלומות. אבער איינער וואס גלייבט, איז מען טאקע נישט מנדה געווען אין חלום.

לא מצא — די שטופן פון התרה

ואם לא מצאו — אויב טרעפט ער נישט קיין צען תלמידי חכמים, **טורח אחריהם עד פרסה** — זאל ער גיין זיי זוכן ביז א פרסה דארט.

לא מצא — ער טרעפט ווייטער נישט. **מתירין לו מי שיודע לשנות** — איז גענוג צען מענטשן וואס קענען נאר משנה, נישט משנה והלכות.

לא מצא — ער טרעפט נישט, אפילו צען מענטשן וואס קענען תורה איז גענוג.

לא מצא — אפילו צען נארמאלע מענטשן, עם הארץ יודע לשנות, איז מענטשן וואס קענען נישט ליינען קיין לשון הקודש און קענען נישט לערנען קיין תורה, קענען אים מתיר זיין.

אויב לא מצא במקומו — ווי דעמאלטס אפילו שלושה קענען אים מתיר זיין.

אקעי.

דער רמב"ם'ס שיטה אין חלומות — א סתירה?

ס'איז א פלא ווייל די רמב"ם האלט אז אזוי שטייט אין די גמרא להלכה, אבער די רמב"ם אליין גלייבט נישט אין חלומות.

פארוואס דו ווייסט אז די רמב"ם גלייבט נישט אין חלומות? בייסט אויף וואס זאגסטו דאס?

די רמב"ם... וואו רעדט די רמב"ם וועגן חלומות? די רמב"ם פסק'נט נישט אז דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין?

לגבי וועלכע נושא?

ס'זעט אויס אז לגבי נידוי בחלום פסק'נט ער אנדערש, קען זיין אז יעדע זאך איז אנדערש.

ער זאגט אז די רמב"ם אין מעשה שני איז ער זאגט אז ער האט געמאכט א מעשה שני אין חלומות.

אויף וואס?

לא, דאס איז אבער פשוט, ווייל ס'דארף זיין אן עכטע חלום. א נידוי איז עפעס א... אפשר וואס דו זאגסט, ס'איז מער אזוי ווי א פראקטישע זאך. ער פילט זיך מנודה, סאו ער גייט זיך מסתבל זיין, ער גייט זיך נישט וואשן. קומען צען מענטשן און זיי זאגן אים, "דו קענסט דיך וואשן."

זאגט דער חכם, "מתירין לו."

יא, נאר דו געדענקסט אז דארט איז דא די תנאי אויף מתירין לו.

יא, מתירין לו איז נאר אויב ער האט תשובה געטאן.

אויב ער האט תשובה געטאן. סאו ס'איז נאכאמאל, אויב ער זאגט... אבער געחלומט האט מען אויך מ'האט געגעבן בחלום וועלכע מ'זאל זלזל'ן אין יום טוב שני. זאגט ער אים אויך, "אויב דו זלזל'סט טאקע, ביסטו טאקע חייב נידוי, דו דארפסט אויפהערן."

ניין, ס'איז נישט... ניין, בעצם, איינמאל דו פארשטייסט אז א מענטש קען זיך אליין מנדה זיין, איז שוין נישט אזוי געפערליך. ס'איז דא א וועג פון זיך אליין מנדה זיין ווען מ'איז מבזה תלמיד חכם, ס'איז דא א וועג פון זיך אליין מנדה זיין בחלום. חרם, ווייס איך נישט.

אבער... זעט מיר אויס אז... ניין, אליין קען ער זיך אליין מתיר זיין אויך, אויב ער איז א תלמיד חכם.

א געחלומט'ע פוסק — העלפט נישט

אבער דער חכם, פארוואס זאל ער אים גלייבן אז ער האט געחלומט אז מ'האט אים מתיר געווען זיין נידוי? ער האט געחלומט אז צען מענטשן זענען מתיר.

כשר בא לידיך אל תחמיצנו.

ס'איז אנדערש, ס'איז אנדערש. די הלכה איז סאונד.

איך מיין אז ר' אריה שטערן, דער חבר החבר, וואס האט ליקוטי שכחה, ער האט זייער געקאכט אמאל אין דעם. אבער מ'זעט דא אז ס'איז נישט זייער סימפל. א חלום איז יא, אבער אויב ס'איז אן אמת'ע זאך, דעמאלטס, א געחלומט'ע פוסק האט מתיר געווען די נידוי העלפט נישט, רייט?

אקעי, סאונדס.

איך האב דיך שוין אמאל געהערט בסודו של מורה הוראה, אז איינער האט דיך אמאל געקאלט מיט אזא שאלה.

און ער מאכט זיך נישט. ווייסט, קיינער ווייסט וואס מיינט א נידוי, אפשר וועגן דעם. אבער דער מענטש וואס ווייסט, האט זיך אן עשה שאלתך, מ'האט געלערנט די רמב"ם.

אקעי.

הלכה י"ב: נידוי בפניו — התרה בפניו

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **מי שנידה בפניו.** פריער האבן מיר געלערנט "בפניו" קען מען מנדה זיין בפניו, און מיר זאגן דו ביסט מנודה אדער קען מען מנדה זיין שלא בפניו.

זאגט ער, ס'איז א חילוק אין הלכה אויב מ'האט מנדה געווען בפניו, איינער האט געזאגט "אתה מנודה אלי בפניו", דארף מען אויך די התרה דארף זיין בפניו, מ'קען אים נאר מתיר זיין בפניו.

אין בנידוי להפרה קצבה — קיין מינימום צייט פאר נידוי

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואין בנידוי להפרה קצבה.** דער זעלבער וועג ווי ווען מ'מאכט נידוי מאכט מען הפרה — **אלא מנדין ומתירין ברגע אחד.** ס'מיינט אז ס'איז נישטא קיין מינימום זמן. ס'מוז נישט זיין קיין דרייסיג טעג, ס'קען געשען גלייך. **מנדין ומתירין ברגע אחד, כשיחזור המנודה למוטב** — מ'קען אים מתיר זיין גלייך ווען ער מאכט זיך למוטב.

סאו קענסטו טראכטן, וואס טוט זיך אויב דער זעלבער חכם האט אים מתיר געווען? זייער גוט.

אבער פאר א חכם, אויב... אפשר זאל איך אים נישט מנדה זיין — איינער דענקט זיך צופיל אויף מיין שיעור, ער איז בנידוי.

דו ווילסט מסכים זיין? נו, פראבירן אויס מנדה. איך וויל טראכטן אז מ'קען מנדה זיין לעבודה.

אקעי, מיר גייען אויספירן. דער רמב"ם גייט אויספירן אז מ'זאל עס נישט טון.

ואם ראו בית דין להניח זה בנידוי על כמה שנים

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואם ראו בית דין להניח זה בנידוי על כמה שנים** — אויב בית דין האט מחליט געווען צו לאזן א מענטש בנידוי. לכאורה עכט איז עס בחרם, יא, ווייל נאך דרייסיג טעג גייט מען... אפשר געווען... נעמט מען זיך ארויף די לעוועל צו חרם. מ'מיינט דאס, עס רופט זיך אן די רעגולער לשון נידוי. **מניחין כפי רשעו** — אז אויב פעלט אויס אים צו האלטן אין חרם פאר לענגערע יארן, האלט מען אים אזוי.

ס'איז געסיינט אז דאס איז וועט א נייע זאך — דא נידוי ווערט יא אזוי, אזוי נישט. ביז יעצט מ'נעמט נידוי אלס א פרעשור טעקטיק, ביז עס איז תשובה. אקעי, דא איך קען, דא אויכעט. אז אויב דער פרעשור טעקטיק ארבעט נישט גלייך דארף דויערן יארן — אפשר ווען עס איז א אלטע אידער, האט עס שוין ממש יאכאלע שוין אזוי מען זאל אים קומען וויזיטן, עס איז דארמאל איז תשובה טון.

אקעי, די פוינט איז דא אז ס'איז נישט דא קיין שיעור — נישט למעלה און נישט למטה. מ'קען מאכן פאר א רגע, מען קען מאכן פאר א פאלער. ס'איז קלאר אז ס'איז א טול. וואס ווען ס'ארבעט און ווי לאנג ס'ארבעט קען מען עס ניצן?

וכן אם ראו בית דין להחרים — סדר פון נידוי צו חרם

ניין, מ'זעט קלאר אז מ'רעדט נישט פון נידוי. קוק די נעקסטע הלכה:

וכן אם ראו בית דין להחרים — מנדים תחילה, ואם לא ישוב מן החטא מחרימין אותו מיד, ואין צריך לזה מנין עשרה, אלא מחרימין אותו על מי שאוכל ושותה עמו.

חילוק צווישן "אין מזמנין עמו" און "מי שאוכל ושותה עמו"

אינטערעסאנט, ווייל דאס איז פריער געשטאנען "אין מזמנין עמו" — זעט יא וואס מ'מיינט עסן מיט אים? די לשון איז "אין מזמנין עמו." ווייל דא שטייט אז ס'איז נאר אן ענין פון **מי שאוכל ושותה עמו**, איז דאס נישט קיין ד' אמות אפילו... אפשר האבן זיי געזאגט אז מזמנין דארף מען נישט מיט די ד' אמות — פארקערט, אפילו ער איז נישט געזעסן מיט די אנדערע זאל ער זיך נישט מזמן זיין.

אקעי. **או מי שעומד עמו בארבע אמות — מחרימין אותו על זה הדרך כדי לייסרו וכדי לעשות סייג לתורה, כדי שילמדו ממנו עד שלא יוסיפו עוד לחטוא.**

דער צוועק פון חרם — סייג לתורה

כדי די חטאים זאלן נישט זיין נארמאל. אזוי ווי ס'איז א גדר — אזוי ווי איינער וואס זאלזל אין א זאך וואס יעדער האט געזען אז מ'זאלזל און גארנישט געשעט, וועט יעדער מזלזל זיין. נידוי האט מען געמאכט פאר זאכן וואס דארפן עקסטרע פראטעקשן — וואלנעראבל זאכן, א זאך וואס איז נאר א דרבנן, ממילא וועלן מענטשן דאס נישט נעמען געווג ערנסט. ווי לאנג ס'איז דא א פרצה, זאל מען עס טון.

פרצה, יא. דאס איז כדי ס'זאל נישט זיין קיין פרצה.

אין זו שיטת חכם — א תלמיד חכם זאל נישט מנדה זיין פאר זיין כבוד

אקעי, יעצט קומט מען צוריק צו דעם ענין צו מ'זאל טון אזוי ווי איך האב געזאגט אז מ'האט צו אים געזאגט. אויב אזוי, זעסטו אז מ'קען מנדה זיין לכבוד חכם — גייען זיי נעמען נאר איינער.

זאגט דער הייליגער רמב"ם אזוי: **אין זו שיטת חכם ומנהג כבודו, אלא זו חולשת תלמיד חכם והנהגה שאינה טובה.** ס'איז נישט קיין שיינע זאך, ס'איז נישט קיין שוואכקייט פאר א תלמיד חכם זיך צו פירן אזוי.

אלא הדרך הטובה והישרה שיעלים אזנו מדברי עם הארץ, ולא ישיב להם תשובה כלל, כדרך שאמרו חכמים הראשונים: שתיקה לעמי הארץ גדר לחכמה.

קודם כל, ער זאל זיך בכלל נישט דרייען מיט עמי הארץ, אזוי ווי מיר האבן שוין פריער געלערנט. אבער אפילו ער האט שוין יא געהערט וואס דער עם הארץ זאגט, זאל ער זיך מאכן ווי ער האט נישט געהערט.

ויוסיף על לבו, ולא יחוש לשלמה שאמר: "גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך." נישט אויף אלעס וואס מ'רעדט דארפסטו הערן. אבער ער זאגט א ווארט: **"שלא תשמע את עבדך מקללך"** — זאלסט נישט הערן ווי דיין עבד שעלט דיך. ער שעלט דיך, אבער דו האסט נישט געהערט. מאך דיך ווי דו האסט נישט געהערט.

דאס איז איינע פון די טריקס וויאזוי מען זאל זיין יענעם מאכן מען זאל זיין א בעסערע חבר זיין — ווייל דו נעמסט יעדען שמועל, דו נעמסט יעדען עמך אריין, דו נעמסט נישט ערנסט אזא עמך, דו ווייסט נישט, לאז.

דער חזון איש'ס מהלך וועגן "היי אפיניענס" אויף מענטשן

דער חזון איש האט זייער א שיינע מהלך אין דעם. ער זאגט אז מענטשן מיינען אז ווען זיי האבן זייער היי אפיניענס אויף מענטשן — זיי האבן געהאלטן אז מענטשן זענען זייער חשוב, מענטשן זענען זייער גוט — זענען זיי גוטע מענטשן. אבער דער אמת איז אז ס'איז פונקט פארקערט: ווייל זיי האבן היי אפיניענס אויף מענטשן, זיי האבן הויכע עקספעקטעישאנס פון מענטשן, און נאכדעם האבן זיי א גאנצע אטאקע מתנפש ווען זיי זעען אז דער מענטש איז גארנישט אזוי גוט, און אז דער מענטש איז נישט אזוי נייסער ווי מען האט געמיינט.

אבער מה שאין כן איך, זאגט ער, איך ווייס אז מענטשן זענען ביי דעפינישן שוואך — **יצר לב האדם רע מנעוריו** — ממילא ווער איך נישט נתפעל. פארקערט, איך האלט אין איין ווערן נתפעל אז מענטשן זענען אסאך בעסער ווי איך האב געמיינט.

זייער גוט.

דרך חסידים הראשונים

נאך א דרך — **דרך חסידים הראשונים**. וואס איז די דרך חסידים הראשונים? זייער מנהג איז געווען — די וועלט איז נאך געווען וועלט, יא, ווען ס'איז נאך געווען חסידים הראשונים.

שומעים חרפתם ואינם משיבים — אפילו אויב זיי האבן געהערט זייער חרפה האבן זיי גארנישט געענטפערט. **ולא עוד אלא שמוחלים למחרפיהם וסולחים להם** — זיי האבן מוחל געווען.

חילוק צווישן הלכות דעות און דא

לכאורה, דער ענין איז — לכאורה דארף מען ניצן שכל ווי ס'איז, ווייל אסאך מאל דער מוחל זיין אליין, דאס איז דער כבוד התורה. אויב ער גייט זאגן אזא...

ס'איז זייער אינטערעסאנט, אז פריער, למשל אין הלכות דעות, האבן מיר געלערנט אז ס'איז דא א דרך המצוה פון מען זאל נישט זיין קיין עקשן ונדרן — וואס שטייט דארט? מען זאל נישט זיין קיין איינער **שוטה שאינו מרגיש**, ער פילט נישט בכלל אז מ'איז אים מבזה. דאך דא שטייט אז ס'איז חסידים הראשונים, שטייט אז ס'איז מדת חסידות צו זיין א שומע חרפתו ואינו משיב.

דארט איז ווידער א מוסר אז יעדער תלמיד חכם זאל זיך אזוי פירן. יא. יא.

וואס איז דא וואס איז דא — זיי וויסן ווי דער האמער שטייט איין, אבער ס'איז דא סאך מאל אז דאס פשוט איז די בעסערע מהלך, די בעסערע נקמה

איז יענעם אזוי געבן אזא קיק און די נאר די מייסטע גיי מיך מיט דיר פייטן, און אזוי זאגן פארשטייט זיך.

אבער דא איז דא א מוסר פון א דף היומי חוזר, אז מ'זאגט אמאל וואס ער זאגט. יא.

תלמיד חכם שביזהו בפרהסיא — אסור לו למחול על כבודו

מי שביזהו יחיד בסתר — האט אים געטשעפעט אדער מבזה געווען בסתר, נאר צווישן זיי צווי. אבער **תלמיד חכם שביזהו יחיד בפרהסיא** — מ'האט מבזה געווען א תלמיד חכם בפרהסיא — **אסור לו למחול על כבודו.** ווייל יעדער איינער האט דאך געזען ווי מ'איז מבזה א תלמיד חכם, און די ענין פון כבוד תלמיד חכם גייט ווערן מחולל — מענטשן זאלן מיינען אז מ'קען מבזה זיין תלמידי חכמים. דארף ער זיך יא אנעמען פאר זיין אייגענע כבוד, פאר די כבוד התורה.

ווען ער מוחל — נענש. מ'איז דאך מבזה די תורה! ס'הייסט דער תלמיד חכם אליינס איז יעצט מבזה די תורה, ווייל ער האט דאך געזען איינער איז מבזה א תלמיד חכם — גראד עס איז געווען איין, וואס א חילוק ס'איז נישט דיך, מ'רעדט דאך יעצט פון די תורה — ער איז נישט מוחל געווען.

נוקם ונוטר כנחש

אלא נוקם ונוטר כנחש — אזוי ווי א נחש וואס איז אייביג נוקם. ס'מיינט נישט ער איז נוקם אזוי ווי א נחש ממש. ס'זאל זיין אזוי ווי א נחש וואס איז אייביג נוקם — **עד שיבקש ממנו מחילה,** און דעמאלטס איז ער מחוייב מוחל צו זיין.

וויאזוי שטימט דאס מיט "מלך שמחל על כבודו"?

ס'הייסט אבער וויאזוי שטימט דאס — אונז האבן פריער געלערנט אז א רבי און א נשיא מעגן מוחל זיין? אבער דארט רעדט מען נישט ווען איינער איז אים מבזה — מעג מוחל זיין אויף די עקסטערע כבוד וואס קומט זיך אים. ס'זאלסט אויפשטיין נישט — דאס איז די גמרא, דאס ברענגט די גמרא אין יומא וואס שטייט:

כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם.

יא.

טייטש פון "נוקם ונוטר כנחש"

איך מיין, איך געדענק איינער האט געטייטשט א גוטע טייטש: אז ווען אן אנדערע בעל חי בייסט אריין אין יענעם, ענדזשויט ער דאס — ער האט א גוטע טעיסט. דער נחש פילט איבעראל עניוועי א טעם זאמד. סאו דער נחש איז נישט נוקם ווייל ער האט זיך דא געגעסן א שטיקל פלייש. זאל אויך א תלמיד חכם, ווען ער איז נוקם ונוטר, זאל ער נישט פילן קיין גוטע טעם דערין.

דער רמב"ם'ס גירסא — חילוק צווישן נקמה פאר זיך און פאר כבוד התורה

דער רמב"ם זאגט — דער רמב"ם האט א גירסא אין די גמרא — אז דאס איז דער חילוק וואס איינער **לא תיקום ולא תיטור:** ער איז נישט נוקם פאר זיך אליינס זיין אייגענע כבוד, ער איז נוקם אויף די כבוד התורה — ער מיינט בכלל נישט זיך.

ס'איז אן אנדערע ווערטער — וויאזוי מ'קען ווייסן אויב ער איז דאך דער דער זעלבער נוקם ונוטר אויף זיך אליינס אדער פאר צווייטן? דעמאלטס וועט מען ווייסן צי ער מיינט זיך אדער ער מיינט די תורה.

אזוי מען קען טראכטן: אויב ווען זיין ווייב טוט עס, איז ער אויך נוקם ונוטר? זיין ווייב טשעפעט אים — מוז ער נישט קיין ביזיון כבוד התורה, ער דארף זיך שטעלן מיט זיין ווייב. יא.

סיום הלכות נידוי וחרם

שוין, איז דאס עד כאן איז דער נושא פון... מיט דעם האבן מיר געענדיגט הלכות נידוי וחרם.

במה תלמידי חכמים אין מצוין שתצא תורה מבניהם — ברכת התורה תחילה

איך וויל דערמאנען א שטיקל, אן אינטערעסאנטע זאך. דער רמב"ם ברענגט, ס'שטייט, רבי יהודה הנשיא האט געזאגט: **במה תלמידי חכמים אין מצוין שתצא תורה מבניהם? על שאינן מברכין בתורה תחילה.**

צוויי פארקערטע פשטים

און דער רמב"ם ברענגט א פשט — איז אז די תלמידי חכמים פלעגן נישט... ער ברענגט צוויי פארקערטע פשטים. ס'איז זייער נוגע, ווייל אונז גייען מיר לערנען אין אנדערע שיעור די חזון איש וואס רעדט וועגן דעם, און דא זעט מען אז ס'איז דא א מחלוקת ראשונים בכלל וועגן די שאלה וואס ער האט.

איין פשט: אז ס'איז געווען איינער וואס האט געזאגט אז א תלמיד חכם פאסט אים נישט צו עולה זיין בתורה תחילה — ער וויל א בעסערע עליה, ער וויל שישי — איז ער מבזה די תורה וועגן זיין אייגענע כבוד. אויף דעם באקומט ער אן עונש אז זיינע קינדער זענען נישט קיין תלמידי חכמים.

און דער רמב"ם זאגט פארקערט: אז "תחילה" מיינט צו זאגן אז באמת דער ערשטער, דער כהן, דארף זיין דער תלמיד חכם. אויב דער תלמיד חכם לאזט זיך עולה זיין נישט תחילה, איז פשט אז ער איז מבזה כבוד התורה. און דאס איז דער גורם אז ס'שטייט **"על נביאי הארץ שלא ברכו בתורה תחילה"** — מיינט אז מ'האט נישט געגעבן פאר'ן תלמיד חכם צו זיין מבורך בתורה תחילה.

חילוק צווישן "דבר ה' בזה" און דעם רמב"ם'ס שיטה

און דא זעט מען אז נישט אז דער פשט איז, ווי ס'שטייט אין חז"ל **"דבר ה' בזה"** — אז ווען מ'רופט אים עולה און ער איז נישט עולה איז ער מבזה די תורה. נאר דא זעסטו אז דער רמב"ם האט געהאלטן אז ניין — אויב ער טוט עס נישט וועגן כבוד התורה, ווייל ער האלט אז ס'פאסט נישט פאר די תורה אז מ'זאל אים געבן די עליה, דעמאלט איז פארקערט, דאס דארף ער טון.

פראקטישע שאלה — צי מ'קען מוותר זיין אויף עליות פאר א גוטן צוועק

מיין שאלה איז אייביג ביי די סארט זאכן: צו דאס איז ווען דאס איז די מצב, ווען מענטשן אין שול גייען עס אנקוקן ווי די תורה ווערט מחולל, אדער ס'איז א דין אזוי.

למשל, איך געב אוועק אייביג די עליות — יא, אוקעי, איך בין נישט קיין תלמיד חכם, איך בין נישט קיין רב, און איך וויל אז מענטשן זאלן קומען מער דאווענען. נאר איך מיין צו זאגן יעצט, לאמיר זאגן אויף מיר, איך בין נישט קיין תלמיד חכם.

לאמיר זאגן אז א רב וואס גיבט אוועק די דאס, און ער האלט אז דאס איז א כבוד — אז די מענטשן זעען אז דער רב איז מוותר אויף זיין כבוד, און דאס איז אליין כבוד התורה. מ'דארף טראכטן וויאזוי — צו דאס קען זיין א נישט, די כבוד התורה איז כבוד התורה.

רבי נתן'ס מאמר — "נביאי הארץ"

ער ברענגט ארויס וואס רבי נתן ברענגט: **זיי האבן נחמה ומעשים בלא זמנם — לא מפני שהם נואפים ולא שהם גוזלים, לא מפני שהם בוזים בעצמם** — נאר זיי האבן נחמה ווייל זיי זענען מבזה די תורה, ווייל זיי נעמען נישט אונטער זייער אייגענע קאלטע תורה'דיגע זאכן.

די אמת איז, קודם דארף מען נעמען קעיר פון אונזערע חברים וואס אין זייער מצב זאלן זיי האבן נחמה, און נאכדעם טראכטן פון די אייגענע. יא, איך מיין אז ס'איז נישט אזא זאך אויף וואס מ'זאלט...

כבוד התורה — סיום-דיון

מען דארף טראכטן אזוי, אז דאס איז גארנישט — די כבוד התורה איז כבוד התורה.

ציטאט פון ר' נתן אין פרי עץ חיים

ער ברענגט א ווארט פון ר' נתן אין פרי עץ חיים: **"תלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הזה, לא מפני שהם מנוחמים ולא שהם גדלים, אלא מפני שהם בוזים את עצמם."**

תלמידי חכמים, זיי ווייזן די תורה, ווייל זיי זענען נישט נוגע אין זייער אייגענע כבוד התורה אויף זיך.

פראקטישע מוסר-השכל

די אמת איז, קודם דארף מען נעמען קעיר פון אונזערע חברים, וואס זיי זאלן זיין תלמידי חכמים, נאכדעם טראכטן פון די אייגענע.

יא, איך מיין אז ס'איז נישט אזא זאך וואס מען דארף אזוי שטארק מעורר זיין. געוואלדיג.

Generated by Shiur Upload Automation